

ระบบการเลือกตั้งและกฎหมายควบคุมการเลือกตั้ง
คู่มือการเลือกตั้งและคู่มือการเลือกตั้งและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘

๑. การเลือกตั้ง: ความหมายและวิธีการ

๑. ความหมาย

การพัฒนาการทางการเมืองมีความสำคัญมากอย่างน้อยที่สุด เป็นสิ่งที่ควรจะทำไปพร้อมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะในปัจจุบัน^๑ สำหรับการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๓ ทาง คือ^๒

๑. การออกเสียงเลือกตั้ง
๒. การบังคับบัญชาหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ
๓. การดำเนินการอย่างเป็นทางการให้ประชาชนริเริ่ม รับรอง เพิกถอนนโยบายหรือกิจกรรมบางอย่าง

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองที่สำคัญคือ การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการแสดงออก

^๑ ธีวัญ มกรพงษ์, "อนาคตของประเทศที่กำลังพัฒนา", ใน อมร รักษาสมัยและชิตติศักดิ์กรรณสูต รวบรวม, ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘), หน้า ๗๒. และ A. M. K. Organski, The Stages of Political Development (New York: Alfred A. Knopf, 1967), pp. 2-3.

^๒ Arthur V. Bromage, Introduction to Municipal Government and Administration (New York: Appleton-Century-Croff, Inc., 1950), p. 264.

ซึ่ง เจตจำนงของคนอื่น เป็นสิทธิที่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตย^๕ ก็จะต้องเห็นจากปณิธานว่า
 ภายใต้อิทธิพลของเจตจำนงของประชาชนยอม เป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลผู้ปกครอง
 ซึ่ง เจตจำนงดังกล่าวจะแสดงออกโดยการเลือกตั้งที่สุจริต จัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลา
 ภายใต้อำนาจและหน้าที่ของนายและหญิงถือหลักคนละหนึ่งเสียง เท่ากันและทำเป็นการลับ การที่มี
 เลือกตั้ง เป็นหลักการของประชาธิปไตยให้รัฐบาลรับเอาอำนาจการปกครองที่มาจากพรรคกลางและ
 ยินยอมจากบุคคลปกครอง ในประเทศที่มีประสิทธิภาพการปกครองประชาธิปไตย ประชาชนมี
 ความรู้ความเข้าใจในหลักการวิธีการเลือกตั้งแล้ว การเลือกตั้งมักไม่มีปัญหาต่างกับประเทศโดย
 พัฒนาทางการ เมืองที่มีปัญหาในการเลือกตั้งมาก^๖

การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้
 ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมบริหารงานท้องถิ่น ในบุคคลที่ประชาชนเลือก เข้ามามีอำนาจกำหนด
 นโยบายของท้องถิ่นและให้คนในท้องถิ่นที่ได้รับการเลือก เข้ามามีส่วนรับผิดชอบงานท้องถิ่น^๗

^๕ "ปณิธานว่า ภายใต้อิทธิพลของเจตจำนง" ข้อ ๒๑(๑) ใน กรมการปกครอง กระทรวงมหาด
 ไทย, รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๖ มกราคม ๒๕๑๔ (พระนคร: โรงพิมพ์ส่วน
 ท้องถิ่น, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

^๖ James E. Fate, Local Government and Administration (New York: The McMillan Company, 1956), p.69.

^๗ J.Roland Pennock and David G,Smith, Political Science (New York: The McMillan Company, 1964),p.287.

^๘ รุณ กาญจนประกร, นายกเทศมนตรี: พอมาน? (พระนคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหา
 วิทยาลัยธรรมศาสตร์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า ๒.

การเลือกตั้ง เป็นการที่บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเลือกบุคคลซึ่ง เป็นผู้แทนที่จะเข้าไปใช้อำนาจแทนในการปกครอง จุดมุ่งหมายของการเลือกตั้งก็คือหาผู้แทนของประชาชนส่วนรวมเขาไปบริหาร หรือบางท่านเห็นว่า การเลือกตั้ง เป็นการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปเลือกผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เพื่อเลือกผู้ที่เห็นวาทที่สุดเขาไปบริหาร

ดร.หยุด แสงอุทัยให้ความหมายการเลือกตั้งว่า การเลือกตั้งหมายถึงกรณีที่บุคคลใดเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายคนหรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่งจากหลายๆบัญชีเพื่อให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่ง เช่น การเลือกสมาชิกสภาผู้แทนเลือกจากผู้สมัครเพื่อให้ไปออกกฎหมายหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นแทนราษฎร การเลือกตั้งต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

- ๑. มีบุคคลหลายคนหรือมีบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายบัญชีในกรณีเลือกเป็นบัญชีรายชื่อ ถ้ามีเพียงคนเดียวบัญชีเดียวย่อมไม่เป็นการเลือกตั้ง
- ๒. ราษฎรผู้เลือกตั้งต้องมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครคนใดหรือบัญชีใด ถ้ามีการบังคับให้เลือกไม่ว่าทางตรงหรืออ้อมย่อมไม่เป็นการเลือกตั้ง
- ๓. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีโอกาสทราบความนึกเห็นของผู้สมัครใดเพื่อสามารถใช้สิทธิได้
- ๔. ผู้เลือกตั้งต้องมีสิทธิและเสรีภาพที่จะเลือกเปลี่ยนความนึกเห็นกับผู้สมัคร เพื่อจะเลือกบุคคลที่คิดเหมือนกันไปเป็นผู้แทน

G, A. Jacobson and M. H. Lipman, op. cit., p. 83.

๕ หยุด แสงอุทัย, คำอธิบายหลักเกณฑ์ทั่วไปของการเลือกตั้งและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ (พระชนกร: โอ เกียนส์โตร์, ๒๕๑๑), หน้า ๒-๓.

๖ ในประเทศคอมมิวนิสต์ ผู้เลือกตั้งจะเลือกตัวแทนจากบุคคลที่พรรคกำหนดไว้ โปรดดู จรุง สุภาพ, การเมือง (พระชนกร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๘๓.

การเลือกตั้ง เป็นผลมาจากระบบประชาธิปไตยที่เพื่อให้ได้เสียงข้างมากมาบริหาร เป็น การยุติข้อขัดแย้งโดยฝ่ายต่างหากจะเป็นผู้นำลไปปฏิบัติ ประกอบกับประชาชนไม่สามารถจะ มาบริหารงานเองได้โดยตรงจึง เลือกตัวแทนมาปฏิบัติหน้าที่

๒. สภาพการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สภาพการลงคะแนนเสียงอาจพิจารณาได้ ๓ ทางคือ^{๑๒}

๑. ทางกฎหมาย

๑.๑. ในฐานะ เป็นสิทธิ "สิทธิ" คือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ จึง หมายว่ามีกฎหมายรับรองประโยชน์นั้นว่าชอบ และถ้ามีการละเมิดกฎหมายช่วยป้องกันได้ การ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งย่อมเป็นประโยชน์กับบุคคลนั้นทำให้บุคคลที่เขาชอบได้ เป็นผู้แทนและไม่ ทำตามเจตนารมณ์ของผู้เลือก กฎหมายจึงรับรองและคุ้มครองสิทธิเลือกตั้งของบุคคล

๑.๒. ในฐานะ เป็นเอกสิทธิ "เอกสิทธิ" คือการที่บุคคลได้รับมาซึ่ง เสรีภาพที่ไม่ได้ ผู้ใดมาเกี่ยวข้องกับ การลงคะแนนเสียงเป็นเอกสิทธิ เด็กอายุผู้ใดจะมาลง ร้องในคดีไม่ได้ และ บุคคลอื่นจะมาเกี่ยวข้องกับ การใช้สิทธิยอมไม่ได้

๑.๓. ในฐานะ เป็นหน้าที่ "หน้าที่" หมายถึงการที่บุคคลจะต้องกระทำการหรืองดเว้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีข้อกำหนดตามกฎหมายแต่ในการเลือกตั้ง กฎหมายมิได้บังคับว่า เป็นหน้าที่ที่ต้องมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นเพียงหน้าที่ในทางการ เมืองหรือทางศีลธรรมเท่านั้นที่ บุคคลควรมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

^{๑๑} เมธา สุภบรรทัด, ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร (พระนคร: เจริญวิทย์การ พิมพ์, ๒๕๖๗), หน้า ๘๓-๘๔. โปรดดูเพิ่มเติมใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร "หลักพรรคการเมือง", รวม บทความการเมือง เดิม ๓ (พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ๒๕๖๖), หน้า ๖๗.

^{๑๒} หยุค แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๗.

๒. ทางทฤษฎีหรือทางปรัชญา

๒.๑. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพตามปกติตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ เมื่อบุคคล
เกิดมาอยู่ในฐานะ เป็นส่วนหนึ่งของรัฐถ้าไม่มีลักษณะต้องห้ามแล้วย่อมมีสิทธิเลือกตั้งได้ การให้
สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนในวงกว้างที่สุด เพราะมนุษย์เกิดมามีความเสมอภาคกันอยู่แล้ว

๒.๒. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นอำนาจหน้าที่สาธารณะ คือว่าอำนาจที่ให้
แก่ประชาชนก็เพื่อประโยชน์สาธารณะ สวัสดิภาพของสังคมขึ้นอยู่กับการใช้อำนาจอย่างฉลาด
ดังนั้นการให้สิทธิเลือกตั้งจึงควรให้สิทธิเลือกตั้งจำกัด เฉพาะบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสม สามารถจะ
ใช้สิทธิได้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

๒.๓. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นสิทธิที่จะคัดค้านการกระทำ คือ เมื่อมีการ
เลือกตั้งตามบุคคลใดไม่เห็นด้วยกับการกระทำของบุคคลใดก็ไม่ต้องลงคะแนน เป็นตัวแทน เป็นสิทธิคัดค้าน
การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อประชาชนดังนี้^{๑๓}

๑. เป็นการแสดงออกถึงอำนาจของประชาชนในการเลือกรัฐบาลหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้ เพราะ
ระบอบประชาธิปไตยประชาชนเป็นผู้ปกครองตนเอง มีส่วนร่วมทางการเมือง

๒. เป็นการยอมรับว่าประชาชนมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและความคุ้มครองดำเนินการ
เพื่อให้ความต้องการของท้องถิ่น เป็นหลักการปกครอง

๓. เป็นการแสดงอำนาจของประชาชนในการตัดสินปัญหาของท้องถิ่น มีส่วนร่วมด้วย
การเลือกตั้งยังเป็นผลดีแก่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลคือ^{๑๔}

๑. เป็นการสร้างความชอบธรรมในอำนาจแก่ผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มาจากกาเลือกตั้ง

^{๑๓}จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร: ไทวันวัฒนาพร, ๑๙๖๔), หน้า ๓๓๖-๓๓๗.

^{๑๔}สุจิน ตันติกุลรุมพินา, ใน สภาพที่กระบวนรัฐธรรมนูญและทั้งทางการเมือง,
การเลือกตั้ง: ทางออกของประชาชน (พระนคร: วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๑๖.

จะมีความชอบธรรมในการปกครองสูงมากสามารถดำเนินการต่างๆได้อย่างเต็มที่ในนามประชาชน^{๑๕}
๑๖ เป็นกลไกอย่างหนึ่งในการสืบต่ออำนาจอย่างสันติ จากวิวัฒนาการการปกครองที่ผู้ชนะ
เป็นผู้ปกครองมาเป็นระบบสายโลหิต หลักประเพณีและอำนาจบารมีมาเป็นการสืบต่ออำนาจ โดย
การเลือกตั้ง ทำให้มีการประนีประนอมในเรื่องอำนาจดีกว่าวิธีอื่น นักรัฐศาสตร์บางท่านได้
ถือว่า การเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกในความสำนึกทางการเมืองของประชาชน ถ้าประชาชนมา
ใช้สิทธิเลือกตั้งมากแสดงว่ามีความสำนึกทางการเมืองสูง

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในการเลือกตั้งมีอยู่ ๔ ทฤษฎี คือ^{๑๖}

๑. ทฤษฎีที่ ๑ ในสมัยโบราณเชื่อว่า การออกเสียงลงคะแนนเป็นสิ่งที่มีความไปตามธรรมชาติ
ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐจึงจะแยกออกไม่ได้ เว้นแต่จะทิ้งรัฐไปโดยเด็ดขาด
ถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันมีส่วนร่วมได้เสียในรัฐเท่านั้น

๒. ทฤษฎีที่ ๒ ในสมัยกลาง การออกเสียงเป็นไปตามฐานะที่ดินและบรรดาศักดิ์
มีไว้เพราะเกิดมาเป็นพลเมืองรัฐ สิทธิเลือกตั้งไม่ใช่สิทธิตามธรรมชาติแต่เป็นเอกสิทธิ์

๓. ทฤษฎีที่ ๓ เกิดเนื่องการยอมรับประชาธิปไตยใหม่ๆถือว่าสิทธิเลือกตั้งเป็นสิ่งที่
บุคคลมีสิทธิเรียกร้องได้เสมอกับสิทธิในชีวิต ร่างกายฯ ทฤษฎีนี้ยังนิยมอยู่ในปัจจุบัน

^{๑๕} ความชอบธรรมในการปกครอง เป็นรากฐานของอำนาจในการปกครองโดยฝ่ายรัฐบาล
ถือว่าคนมีสิทธิปกครองและถูกปกครองก็ให้ความเห็นชอบในสิทธิปกครองดังกล่าว และยังครอบคลุม
ถึงความเชื่อวาสนาบั้น ระบือปม การกระทำ การตกลงใจ นโยบาย เจาหน้าที่ ารของรัฐบาล
มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นสิ่งที่ได้ ยอมรับได้ ไปรศกฐิน ใน พันธุ์ นาคะตะ, "ความชอบธรรม
ในการปกครอง: ปัญหาและความหวังของไทย", วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ ๕ เล่มที่ ๒ ตุลาคม
๒๕๑๘-มกราคม ๒๕๑๙, หน้า ๒-๔๗.

^{๑๖} คี เรก ชัยนาม, กฎหมายเลือกตั้ง (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการ
การเมือง, ๒๕๕๓), หน้า ๗-๘.

๔. ตอนที่ ๔ เกิดขึ้นในสมัยทวารวดีที่ ๑๔ ถือว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมืองในรัฐ การที่บุคคลอาศัยอยู่ในรัฐจะทรงมีหน้าที่กระทำการต่างๆต่อรัฐด้วย

๓. หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยโดยมีความมุ่งหมายให้มีความที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการเลือกผู้แทนของตนอย่างเสรีและเต็มที่โดยกำหนดหลักการในการเลือกตั้งไว้ดังนี้^{๑๓}

๓.๑. หลักอิสรแห่งการเลือกตั้ง หมายความว่า การเลือกตั้งจะต้องเป็นไปโดยเสรี ไม่มีการบังคับ จ้างวาน หรือใช้อิทธิพลใดๆ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคอยเผ่าดูและดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรีและรัฐก็ควรไม่กีดกัน จ้างวานหรือใช้อิทธิพลใดๆบังคับให้ราษฎรเลือกตั้งรวมทั้งไม่ควรบังคับให้ราษฎรมาใช้สิทธิ ประชาชนจะมาหรือไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้งก็ได้^{๑๔}

๓.๒. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา มีการเลือกตั้งภายในกำหนดเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้เพราะ (ก) การกำหนดระยะเวลาการเลือกตั้งครั้งหนึ่งให้ห่างกันพอสมควรยอมทำให้ผู้แทนไม่ห่างเหินกับประชาชน (ข) เพื่อให้ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งมีโอกาสเลือกตัวแทนของตนที่เหมาะสมและ (ค) ทำให้ราษฎรควบคุมตัวแทนตนได้โดยเลือกหรือไม่เลือกคนเดิมอีก^{๑๕} เมื่อเห็น

^{๑๓} กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, เรื่อง เกม, หน้า ๙๔. และดู สุซุม นวลสกุล, "การเลือกตั้ง: เครื่องหมายความหย่อนยานนักทางการเมืองของคนไทย", ใน สภาพิทักษ์ระบอบรัฐธรรมนูญและพัฒนาการเมือง, เรื่อง เกม, หน้า ๓.

^{๑๔} หุยก์ แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๖๖. และดู ชีระ ธีระ ธีระวิจิตร, "ทฤษฎีวาทกรรมการเลือกตั้ง", วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (พิเศษ) กันยายน ๒๕๑๓, หน้า ๕.

^{๑๕} หุยก์ แสงอุทัย, เรื่อง เคี้ยวกัน, หน้า เคี้ยวกัน.

ว่าไม่เหมาะสมกว่าเหตุที่การเลือกตั้ง เป็นการเลือกบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนจึงต้องให้
มีการเลือกตั้ง เป็นระยะ เพื่อให้ผู้แทนมีความรับผิดชอบและดำเนินงานตรงกับความต้องการของ
ประชาชนอยู่เสมอ อนึ่งการกำหนดเวลาต้องมีความเหมาะสม ถ้าระยะนานเกินไปทำให้ผู้แทนขาด
การติดต่อกับประชาชน ถ้าสั้นเกินไปผู้แทนยังไม่รู้งานและสามารถทำงานได้เต็มที่^{๒๐}

๓.๓. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง การเลือกตั้งจะต้อง เป็นการเลือกตัวแทนอย่าง
แท้จริง รัฐบาลของไคคิกโกง เช่น นัมคะเนนนิค แอมป์ไซบ์คิงดงคะเนนไวแล้วณะ เกี่ยวกันต้อง
ระวังไม่ให้ประชาชนคลั่งไคล้การเลือกตั้งด้วย วิธีการคือ จัดให้ราษฎร เป็นผู้ดำเนินการเลือกตั้ง
ของตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เป็นกรรมการตรวจคะแนน ฯ นอกจากนี้จะต้องมีระบบ
ให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งไม่สุจริต ทั้งนี้อาจมีศาลเลือกตั้ง เฉพาะ
หรือให้ศาลยุติธรรมหรือสภาผู้แทนวินจัดพิจารณาการเลือกตั้ง เป็นไปโดยชอบหรือไม่^{๒๑}

๓.๔. หลักการออกเสียงเลือกตั้งทั่วไป คือให้ประชาชนทุกคนที่มีสัญชาติของประเทศ
นั้นมีสิทธิเลือกตั้งได้ มีข้อยกเว้นที่รับรองกันอยู่คือ เด็ก คนวิกลจริต จิตบกพร่อง มืดของ โทษและ
ของมีสิทธิบางอย่าง เช่น อาศัยอยู่ในประเทศ ไม่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ฯลฯ พนจากนี้แล้ว
ย่อมมีสิทธิเลือกตั้งได้ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ได้รับรองสิทธินี้ไว้ว่า บุคคลย่อม
มีสิทธิเสรีภาพโดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่ากรณีใดๆ เช่น เชื้อชาติ ฝิ่น ศาสนา ภาษา
หรือรความเห็นทางการ เมือง ฯลฯ ^{๒๒}

^{๒๐} จรุง สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๖๘), หน้า ๑๓๐.

^{๒๑} หยุค แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๑.

^{๒๒} เรื่อง เกี่ยวกัน, หน้า ๑๒.

อย่างไรก็ตาม การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชน เป็นการทั่วไปย่อมไม่ถูกต้อง เพราะ^{๒๓}
๑. ประชาชนแต่ละคนมีความสามารถและคุณสมบัติแตกต่างกัน เจตจำนงและความรู้ใน
ทางการเมืองก็แตกต่างกัน จึงเห็นว่าสิทธิเลือกตั้งจึงควรมีไม่เท่ากันด้วย

๒. เพื่ออำนาจอธิปไตยการให้สิทธิทั่วไปทั้งแก่บุคคลสัญชาติอื่น ย่อมเป็นอันกรายทอดชาติ

๓. การเลือกตั้งไม่ใช่สิทธิแต่เป็นหน้าที่ด้วย ดังนั้นผู้เลือกตั้งจึงควรมีคุณสมบัติบางประการ
ถึงนั้นในทางปฏิบัติจึงมีความจำเป็นที่จะจำกัดสิทธิบางประการของประชาชนไม่สามารถ
ให้ทุกคนมีสิทธิเลือกตั้งได้ คุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งและไม่มีสิทธิเลือกตั้งจะกำหนดไว้ชัดเจน เช่น
อายุ ภูมิสำเนา ความรู้ซึ่งอาจกำหนดในกฎหมายเลือกตั้งหรือกฎหมายอื่น ดังนั้น การเลือกตั้งจึง
หมายถึงผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิเลือกบุคคลเพื่อให้ไปทำหน้าที่แทนตน การเลือกตั้ง
เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแสดงออกในความเห็นทางการเมืองการปกครองจนถึงใน
บางประเทศกำหนดโทษผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายด้วย^{๒๔}

๓.๕. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค การเลือกตั้งอย่างเสมอภาคหมายถึงคนหนึ่ง
มีเพียงหนึ่งคะแนนเสียงและคะแนนเสียงทุกเสียงย่อมมีน้ำหนักเท่ากัน หลักการนี้เป็นหลักการที่สำคัญ
ของประชาธิปไตยที่ว่า บุคคลย่อมมีความเสมอภาคโดยกำเนิด ไม่วามั่งมี ยากจน ย่อมมีสิทธิเท่า
เทียมกัน

^{๒๓}ธีระ ฤกษ์วิจิตร, เรื่อง เกม, หน้า ๘. และ หยุต แสงอุทัยเรื่อง เกม, หน้า ๒๑๑

^{๒๔}วิญญู อังคการักษ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๕๕-๑๖๑. เมธา สุภบรรทัด, เรื่อง เกม, หน้า
๘-๙. และธีระ ฤกษ์วิจิตร, เรื่อง เกม, หน้า ๘.

^{๒๕}เป็นแนวความคิด Populistic Democracy คือการปกครองที่ต่ออำนาจอธิปไตยของ
ประชาชนและมีความเสมอภาคทางการเมืองเป็นหลักโดยมีกระบวนการคือ ๑. ทางเลือกใดที่ประชาชน
ต้องการมากที่สุดจะใช่เป็นหลักในการปฏิบัติ ๒. การแสดงออกของประชาชนทุกคนมีค่าเท่ากัน
๓. รัฐบาลจะไร้ทางที่ประชาชนสนับสนุนมากที่สุด โปรภค จุฑาพร, เรื่อง เกม, หน้า ๓๐-๔๑.

เทียมกัน ความเท่าเทียมกันนี้จึงถือว่า การปกครองประชาธิปไตยบุคคลอื่นจะมาปกครองไม่ได้ นอกจากประชาชนด้วยกันเอง ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนของตนไปออกกฎหมาย ทั้งรัฐบาลให้ความเห็นชอบในการดำเนินการต่างๆ การเลือกตั้งย่อมไม่เป็นควมเสมอภาคถ้าบุคคลใดมีคะแนนเสียงหลายเสียงหรือมีการแบ่งมุกคะแนนออกเป็นประเภทต่างๆกำหนดคะแนนเสียงไม่เท่ากัน^{๒๖}

ความเสมอภาคในการเลือกตั้งมีอยู่หลายอย่างเสมอ โดยมีความเห็นแย้งกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า มุขยเป็นที่น่าสนใจ เจตจำนงและการวินิจฉัยและสมรรถภาพในทาง เหตุผลมุขยมีเท่าเทียมกัน ทั้งนี้จึงควรมีสหิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเจตจำนงและการวินิจฉัยไม่ได้มาจากมุขยทุกคนดังนั้นจึงไม่ควรให้สิทธิเลือกตั้งแก่บุคคลเป็นการทั่วไป^{๒๗}

๓.๖. หลักการลงคะแนนเสียงลับ เป็นการลงคะแนนที่ไม่มีผู้ใดนอกจากตัวเอง ทราบว่าการลงคะแนนเสียงได้กับผู้ใด ดังนั้น ในทางปฏิบัติสถานที่ลงคะแนนต้องมิดชิดและมีระบบการลงคะแนนที่ไม่ให้ทราบได้ว่าลงคะแนนได้กับผู้ใด หลักการลงคะแนนเช่นนี้มีทั้งผลดีและผลเสียคือเพื่อให้เสรีภาพแก่ผู้มีสิทธิหรืออย่างเต็มที่ แต่ข้อเสียคือทำให้ผู้ลงคะแนนเสียจากความรับผิดชอบ ลงคะแนนความอารมณ์โดยไม่วัดถ่วงจะมีผู้มาวิจารณ์ หลักการลงคะแนนลับมีเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ป้องกันอิทธิพลต่างๆเพราะการเลือกตั้งโดยเปิดเผยผู้มีสิทธิจะถูกข่มขู่ให้ลงคะแนนเสียงแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้^{๒๘}

๓.๗. หลักการลงคะแนนเสียงอิสระอย่างอื่น หมายถึงวิธีการอื่นที่รัฐสภาอาจกำหนดขึ้น เป็นพิเศษนอกเหนือจากวิธีการลงคะแนนเสียงดังกล่าวมาแล้ว^{๒๙}

^{๒๖} หยุค แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓-๑๔. และธีระ ฤกษ์วิจิตร, เรื่อง เกม, หน้า ๗.

^{๒๗} พงศ์เพ็ญ, สกนตราภย, สหิทธิขั้วไปในการออกเสียงเลือกตั้งและอำนาจของรัฐ (พระนคร: สภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๑๓), ๒๕๖ หน้า.

^{๒๘} หยุค แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๒๙} เรื่อง เกี่ยวกัน, หน้า ๑๖.

๔. การเลือกตั้งกับตัวแทนของประชาชน

การเลือกตั้ง เป็นการที่ประชาชน เลือกบุคคล เข้าไปทำหน้าที่แทนในการบริหารงาน ฉะนั้นบทบาทของตัวแทนจึงทำหน้าที่เหมือนประชาชนตามความต้องการของประชาชน คือ

๔.๑. ตัวแทนในฐานะที่เป็นเสมือนกระจกเงาของชุมชน

ทฤษฎีนี้มาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความสามารถในการปกครองตนเอง การปกครองตนเองนั้นควร เป็นในลักษณะที่ประชาชนนี้ประชุมรวมกันมีสิทธิออกเสียงในกิจการต่างๆ แต่เมื่อกระทำเช่นนั้นไม่ได้ เพราะมีประชาชนมากจำเป็นต้องมีตัวแทน แต่ตัวแทนก็ต้องปฏิบัติหน้าที่เหมือนมีประชาชนประชุมอยู่และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นพ้องทงกันของประชาชน ความคิดนี้ง่ายแต่ยากในการปฏิบัติว่าทำอะไรจึงจะให้ความคิด ความต้องการ ของประชาชนปรากฏได้ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะทำอย่างไร นอกจากนั้น เป็นไปไม่ได้ที่จะผูกมัดตัวแทนให้ผูกพันกับเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะถ้าเรานั้นจะทำให้ตัวแทนไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงเกิดเป็นทฤษฎีใหม่ว่า "ทฤษฎีออดีติ" ซึ่ง เป็นการ เปิดโอกาสให้ตัวแทนปฏิบัติหน้าที่ได้กว้างขวางขึ้น โดยถือว่าตัวแทน เป็นผู้ได้รับอำนาจจากประชาชน เพื่อกันขอบเขตในการดำเนินงาน ผู้แทนมีอิสระในการจะปฏิบัติตามนโยบายที่ประชาชน เห็นชอบด้วยแล้วนั้น ทฤษฎีนี้รับมากในอังกฤษถือว่าพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งรับเอามติจากประชาชนนำ เสนอนโยบายพรรคไปปฏิบัติ^{๓๐}

๔.๒. ตัวแทนในฐานะ เป็นตัวแทนหรือนายหน้า

ตัวแทนประเภทนี้มีบทบาท เป็นพิเศษในฐานะที่เป็นผู้รักษามลประโยชน์ของประชาชน รับผิดชอบต่อประชาชนมีความผูกพันในผลประโยชน์ ใดเสียของบุคคล เป็นตัวของตัวเองและปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประชาชนการประชุมสามัญ ซึ่งเป็นที่ประชุมของตัวแทนที่มีผลประโยชน์ต่างกัน

^{๓๐} จรูญ สุภาพ, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓๕-๑๓๕

แต่คงทำหน้าที่วิจารณ์โครงการในชุมชนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม^{๓๕}

แต่การเป็นผู้แทนของประชาชนในฐานะผู้ใช้อำนาจแทนประชาชน การที่สมาชิกในชุมชนเลือกตัวแทนเข้าไปเพื่อทำหน้าที่ติดต่อ การมอบอำนาจที่มีโดยทั่วไป การมอบอำนาจดังกล่าวมีผลว่าการกระทำของผู้แทน ประชาชนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบและผู้แทนองค์การภายในขอบเขตที่ประชาชนมอบอำนาจกำหนด^{๓๖} การนำเอาระบบผู้แทนมาใช้จึงเกิดปัญหาว่าผู้รับการเลือกตั้งจะผูกพันกับเขตเลือกตั้งมากกว่าการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับการเลือกตั้งอีก แนวความคิดของนักปราชญ์ในเรื่องนี้มี ๒ ทางคือ^{๓๗}

๑. ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน แนวความคิดของรุสโซ อธิบายว่าสมาชิกในสังคมแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย เช่น ถ้าสังคมหนึ่งมีคน ๑๐,๐๐๐ คน อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองก็ตกแก่ทั้ง ๑ ประชาชนแต่ละคนจะมีค่าคนละ $\frac{๑๐,๐๐๐}{๑}$ แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจนั้น การมอบอำนาจจะสมบูรณ์ถูกต้องเมื่อทุกส่วนของอำนาจให้ความร่วมมือและมอบอำนาจโดยไม่มีการละเว้นคือทุกคนจะต้องเลือกตั้ง

๒. ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ แนวความคิดนี้เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ที่พวกชนชั้นมีเห็นว่า ถ้าให้ประชาชนมีสิทธิใช้อำนาจอธิปไตยอย่างทั่วถึง ให้เลือกผู้แทนมาทำหน้าที่ในสภาและควบคุมการบริหารรูปการปกครองจะเป็นไปตามประชาชนกลุ่มใหญ่เพราะมี

^{๓๕} สักกี ไทยวัฒน์และ วิญญู อังกตวรักษ์, กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายปกครองการเลือกตั้ง (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๔), หน้า ๓๓๐-๓๓๕.

^{๓๖} โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, "การเลือกตั้งกับพรรคการเมือง", รัฐศาสตร์นิเทศ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๑๖, หน้า ๕-๗.

^{๓๗} โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, "แนวความคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร", รัฐศาสตร์สาร ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗, หน้า ๔๐-๔๔.

จำนวนมากกว่าไม่เป็นไปตามความเห็นของคนมี จึง เกิดความคิดว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ
คือของส่วนรวมของสมาชิกในสังคมแต่ละคน ไม่ได้เป็นส่วนประกอบที่สมบูรณ์ของอำนาจ
ดังนั้นสมาชิกทุกคนจึงไม่มีความเท่าเทียมกัน ในอำนาจ การเลือกตั้ง เป็นหน้าที่และสิทธิของบุคคล
บางกลุ่มเท่านั้นที่จะให้อำนาจให้เป็นประโยชน์ต่อชาติโดยส่วนรวมมากกว่าการคำนึงถึงท้องถิ่น

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดว่าอำนาจอธิปไตยเป็น
ของปวงชนแทนที่จะให้อำนาจประชาชน สมาชิกสภาผู้แทน เป็นผู้แทนปวงชน เช่นเดียวกัน^{๓๔} เป็น
การยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยนั้น เป็นของชาติ

๕. แบบของการเลือกตั้ง

แบบของการเลือกตั้งในปัจจุบันแบ่งได้เป็น ๓ แบบ คือ^{๓๕}

๑. การเลือกตั้งทั่วไป คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภามีการกำหนด
วันเวลาการเลือกตั้งในรายรุดลงคะแนนเสียงเลือกตั้งพร้อมกันทั่วประเทศ การเลือกตั้งทั่วไป
จะมีขึ้นเมื่อเริ่มมีสภาขึ้น เป็นครั้งแรกหรือครบกำหนดวาระของสภาหรือมีการยุบสภาเพื่อเลือก
ตั้งใหม่ ในกรณีของท้องถิ่นก็คล้ายกัน เป็นการเลือกตั้งพร้อมกันทั้งสภาเรียก General Election

๒. การเลือกตั้งซ่อม คือการเลือกสมาชิกสภาบางคนแทนผู้ที่มาจากสมาชิกภาพ
เช่น ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติ ขาดอายุจำกัด เป็นบุคคลล้มละลาย ฯ สมาชิกสภาที่เลือกมาใหม่
จะดำรงตำแหน่งเท่าเวลาที่เหลืออยู่เรียกว่า By-Election

๓. การเลือกตั้งซ้ำ คือมีการเลือกตั้งใหม่อีกครั้งหนึ่งในกรณีพิศาลหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน

^{๓๔}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๓, ๑๒๗.

^{๓๕}ธีระ ฤทธิพิสิทธิ์, "ทฤษฎีว่าด้วยการเลือกตั้ง", วารสารรัฐศาสตร์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑
(พิเศษ) กันยายน ๒๕๑๗, หน้า ๘-๑๐.

วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งนั้นไม่ชอบหรือ เป็นโมฆะอาจเป็นรายบุคคลหรือทั้ง เขตซึ่งจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่คล้ายกับการเลือกตั้งซ่อมมากเพียงแต่สาเหตุไม่เหมือนกัน เรียก Re-Election การคัดค้านการเลือกตั้งว่าเป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบมีอยู่ ๓ วิธีก็คือ^{๓๖}

๑. ให้สภาหรือรัฐสภา เป็นผู้วินิจฉัยการเลือกตั้ง วิธีการใช้ในฝรั่งเศส เรียกว่าเป็น "วิธีการตรวจสอบการได้รับมอบอำนาจ" Verification Des Pouvoirs รัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดวิธีวิธีนี้นั้นกระทำกันหลังจึง เปลี่ยนที่ ห้องลกรรณกำหนดหน้าที่เช่น คณะกรรมการหรือศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

๒. ให้ศาลวินิจฉัย เป็นการให้ศาลยุติธรรมปกติ เป็นผู้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้ง เป็นไปโดยชอบหรือไม่

๓. ให้องคกรรณวินิจฉัย เช่น มีคณะกรรมการหรือศาลสูงหรือศาลพิเศษ เป็นผู้วินิจฉัยโดยทำเป็นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง

สำหรับในประเทศไทย การคัดค้านการเลือกตั้งให้ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานครเป็นที่รับคำร้อง ศาลดังกล่าวจะนำคำร้องมาพิจารณาหาความเห็นและส่งจำนวน ศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย ศาลฎีกาจะเป็นผู้พิจารณาว่า การเลือกตั้ง เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ สมควรมีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่หรือจะยกคำร้องนั้นเสียก็ได้^{๓๗}

๖. แบบวิธีการเลือกตั้ง

๖.๑. การเลือกตั้งโดยตรง

การเลือกตั้งโดยตรงหมายความว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้เป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้

^{๓๖} ฟูโรจน์ ชัยนาม, สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับระบอบการปกครองของไทย (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๖๐-๖๖.

^{๓๗} พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, มาตรา ๖๖, ๖๓.

แทนของตนเองโดยตรงโดยไม่ต้องเลือกผู้ใดเป็นผู้เลือกผู้แทนอีกชั้นหนึ่ง ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะไปออกเสียงตามวัน เวลาและวิธีการที่กำหนดแล้ววิธีการที่ค้ำคะยเสียงข้างมาก การเลือกตั้งในประเทศไทยเป็นการเลือกตั้งโดยตรงทั้งสิ้น เว้นการเลือกตั้งครั้งแรก^{๓๘}

ผลดีของการเลือกตั้งโดยตรงมีดังนี้^{๓๙}

๑. เป็นวิธีการที่ดีที่สุดสอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยมากที่สุดคือทำให้ได้ผู้แทนที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนเอง โดยไม่มีผู้ใดสามารถเปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์ของประชาชนได้
๒. ทำให้ได้ผู้แทนที่เอาใจใส่ต่อความทุกข์สุขของราษฎร เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับประชาชนผู้เลือกตั้งขึ้นมาอย่างใกล้ชิดและต้องมีความเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของราษฎรที่เลือกตั้งขึ้นมา เช่น ตั้งกระทรวงตามเมื่อราษฎรได้รับความเดือดร้อนหรือช่วยเหลือควยวิธีการอื่นๆ
๓. เป็นการยากที่จะมีการจ้างหรืออิทธิพลบับบงคับผู้เลือกตั้ง เพราะมีจำนวนมาก ทำให้ได้ผู้แทนที่ตรงกับความต้องการของประชาชน
๔. ผู้แทนมีความสนใจในการดำเนินการว่าประชาชนสนับสนุนอยู่เสมอ
๕. ราษฎรมีความรู้สิทธิหน้าที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองและเห็นวาทิจการของรัฐเป็นของประชาชนที่มีส่วนได้เสียร่วมกัน
๖. การเลือกตั้งโดยตรงประชาชนยอมส่านึกและมีความรับผิดชอบในการเลือกตั้งมากขึ้นโดยพิจารณาความสาบารถ ความเหมาะสม นโยบายของผู้สมัครและพยายามมาใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลหรือพรรคการเมืองที่ตนชอบเพื่อให้มีโอกาสไปบริหาร
๗. ประชาชนจะมีความผูกพันและติดตามผลของผู้แทนที่เลือกเข้าไปอยู่เสมอและผู้แทน

^{๓๘}ธีระ วัณฐาณิสิตธิ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๑. และกรมการปกครอง, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓-๑๖.

^{๓๙}หุยกิ แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๖-๑๗. และธีระ วัณฐาณิสิตธิ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๑.

ต่อกรณีกระวังในการบริหาร

๕. รัฐบาลเลือกตั้งเร็วเพราะเป็นการเลือกตั้งครั้งเดียว
อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งโดยตรงมีผลเสียคือ

๑. ในประเทศที่ประชาชนยังขาดความรู้ทางการเมือง ย่อมเสีย เพราะประชาชน
อาจเลือกผู้ที่ขาดความรู้ความสามารถปกครอง หรือในประเทศที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ประชาชนยังงง เลือกผู้แทนที่มักถกเถียง เกมมาบริหารอันมีผลทำให้การปกครองเป็นระบบ
ชักขวางการปกครองตามระบบใหม่

๒. ถ้ามีเขตเลือกตั้งใหญ่ ประชาชนอาจรู้ผู้สมัครไม่ทั่วถึงและ เพียงพอ

๓. การดำเนินการเลือกตั้งทั้งของทางราชการและประชาชนสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
มากเพราะมีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ประชาชนต้องเสียเวลาในการประกอบอาชีพไป
ใช้สิทธิเลือกตั้ง

๖.๖. การเลือกตั้งโดยอ้อม

การเลือกตั้งโดยอ้อมเป็นการเลือกตั้งที่มีบุคคลหรือสภาคนกลางระหว่างประชาชน
กับสภา ประชาชนจะเป็นผู้เลือกบุคคลหรือสภาแล้วบุคคลหรือสภาดังกล่าวจะไปเลือกผู้แทนอีก
ชั้นหนึ่ง การเลือกตั้งโดยอ้อมอาจมีกันกลางหลายชั้นก็ได้มีประโยชน์สำหรับประเทศที่เพิ่งมีการ
ปกครองประชาธิปไตย ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปกครองจึงควรให้ผู้ที่มีความ
รู้ไปเลือกตัวแทนแทนประชาชน ก็จะเห็นจากการเลือกตั้งครั้งแรกหลังจากมีการเปลี่ยนแปลง
การปกครองของไทยที่ใช้การเลือกตั้งโดยอ้อม

๕๐ธีระ นิญรัฐพิสิทธิ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓, และหยุด แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๕

๕๑ธีระ นิญรัฐพิสิทธิ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓-๑๔. และกรมการปกครอง, เรื่อง เกม, หน้า

การเลือกตั้ง โดยอ้อมมีผลก็คือ^{๔๖}

๑. การเลือกตั้งทำไถ่กายเพราะเขตเลือกตั้งน้อยเป็น เฉพาะชุมชน เพื่อเลือกตัวแทนชุมชน ไปเลือกผู้แทนราษฎร

๒. เป็นการกลั่นกรองหลายชั้น เพื่อให้บุคคลที่คัดคือประชาชนจะ เลือกตัวแทนชุมชน ที่เห็นวาคีที่สุดไปเลือกผู้แทนราษฎรที่มีความรู้ความสามารถที่สุด

๓. การเลือกตั้ง โดยอ้อมผู้เลือกผู้แทนราษฎรมีจำนวนน้อยยากที่จะหวังไหวคามาอารมย์อันรอนแรงของประชาชน แต่จะทำกวยความระมัดระวังและมีความรับผิดชอบ

๔. กรณีมี ๒ สภาคือสภาสูงและสภาล่าง ถ้าใช้วิธีการเลือกตั้ง โดยทางอ้อมมักไม่มีการ เปลี่ยนตัวสมาชิก สมาชิกที่ออกไปมักได้รับการ เลือกตั้งซ้ำซึ่ง เหมาะกับสภาสูงที่ควร เป็นสภาที่มีความมั่นคง มีเสถียรภาพและ เป็นสภาที่ต่อเนื่องในการทำงาน เพื่อกลั่นกรองงานของสภาล่าง

๕. เหมาะสมกับประเทศที่ประชาชนขาดความรู้ทางการเมืองที่จะ ใ้ผู้ที่มีความรู้และวิจารณ์ญาณไปเลือกตัวแทนแทนประชาชน

ผลเสียของการเลือกตั้ง โดยอ้อมมีอยู่ดังนี้คือ^{๔๗}

๑. เปิดโอกาสให้ทุจริตไถ่กายเพราะผู้เลือกสมาชิกสภาที่มีจำนวนน้อย ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจใช้อิทธิพลหรือใช้สินจ้างรางวัลให้เลือกตนได้

๒. ผู้ที่ถูกเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจไม่ชอบบุคคลที่ประชาชนต้องการได้

๓. ทำให้คนกลางที่จะ ไปเลือกผู้แทนราษฎรมีอำนาจเหนือสภา บ้างบ้างก็มิให้สภาทำตามความประสงค์ของคนซึ่งอาจไม่ใ้ความต้องการของประชาชน

๔. การเลือกตั้ง โดยอ้อมเป็นการเหยียดวาประชาชนยัง ใ้อยู่ ทำให้ประชาชนขาดความสนใจทางการเมืองและทำให้ขาดความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับตัวแทนอีกควย

^{๔๖} ทยศ แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๑๘-๑๙.๒.

^{๔๗} เรื่อง เกียวกั๊น, หน้า ๑๙-๒๐.

๕. การเลือกตั้งโดยอ้อมประชาชนไม่มีสิทธิเลือกตั้ง เองโดยตรงจึงขาดความสำนึก และความรู้สึกชอบในหน้าที่ของพลเมือง

๖. การเลือกตั้งต้องลาราสันเปลี่ยน เพราะ เป็นการเลือกตั้งหลายครั้ง

๗. การกำหนดเขตเลือกตั้ง

การกำหนดเขตเลือกตั้งก็เพื่อให้ประชาชนทราบความคิดเห็นและนโยบายของผู้สมัคร ผู้สมัครเองก็จะทราบความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในเขตในฐานะตัวแทนที่จะนำ เวนนโยบายเหล่านั้นไปดำเนินการ จึงมีการกำหนดแบ่งปันเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตคือ^{๕๔}

- ๑. ถัดตามเขตการปกครองปกติเป็นเขตเลือกตั้ง เช่น จังหวัด อำเภอ ฯ
 - ๒. ถัดตามเขตชุมชนหรือท้องถิ่นโดยให้แต่ละเขตไม่กว้างมากนัก เช่น ตำบล ฯ
 - ๓. ถัดเอาจำนวนประชากรเป็นหลักในการแบ่งเขต เช่น ๑๕๐,๐๐๐คนต่อ ๑เขต
- เพื่อให้การเลือกตั้ง เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ อาจจัดการเลือกตั้งเป็น ๒ แบบคือ

๗.๑ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ^{๕๕} (Election by Ward)

การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตหมายถึงการจัดเขตการปกครองที่มีราษฎรมากออกเป็น เขตย่อยๆหลายเขต ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเท่านั้นและจะมีสิทธิเลือกตั้ง เฉพาะในเขตท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่โดยปกติ มักกำหนดให้แต่ละเขตมีผู้แทนได้ ๑ คน

ผลดีของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตคือ

- ๑. ผู้แทนกับประชาชนมีความสัมพันธ์กัน เพราะเขตเลือกตั้ง เล็กประชาชนน้อย ผู้แทนยอม เข้าใจปัญหาและความทุกข์สุขของราษฎรได้ ทราบความต้องการของประชาชน
- ๒. ให้ความเสมอภาคในการเลือกตั้งไม่ว่าท้องที่ใหญ่หรือ เล็กเพราะ เขตเลือกตั้งจะแบ่งออก

^{๕๔} เมธา สุภบรรทัด, เรื่อง เกม, หน้า ๕๕-๕๘.

^{๕๕} ชีระ ญัฐวิจิตร, เรื่อง เกม, หน้า ๑๗.

ออกเป็นเขตย่อยที่มีสิทธิเลือกผู้แทนได้เขตละเท่าๆกัน

๓. ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและคาໄໝอาณาเสຍงน้อย เปิดโอกาสให้ประชาชนสมัครเข้ารับการเลือกตั้งได้มากขึ้น ประชาชนมีโอกาสเลือกผู้แทนเหมาะสมได้มากขึ้น

๔. เป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายขางน้อยมีตัวแทนในสภา เช่นฝ่ายขางน้อยอาจเป็นฝ่ายขางมากในบางเขตเลือกตั้งใดทำให้ฝ่ายขางน้อยมีตัวแทนไปบริหาร^{๕๖}

๕. แยกการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีข้อเสีย คือ^{๕๗}

๑. การแบ่งเขตทำให้มีราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งมีน้อยอาจมีการทุจริตหรือใช้อิทธิพลเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้งได้

๒. บางครั้งการแบ่งเขตของฝ่ายบริหารในการเลือกตั้งไม่ยุติธรรมเพื่อให้ฝ่ายตนชนะ^{๕๘}

๓.๖. การเลือกตั้งแบบรวมเขต (Election at large)

การเลือกตั้งแบบรวมเขตหมายถึงการให้เขตทางการเมืองการปกครองปกติเป็นเขตเลือกตั้งอันเดียวกัน เช่น จังหวัด อำเภอ ราษฎรในเขตเลือกตั้งจะมีสิทธิเลือกผู้แทนได้เท่าจำนวนผู้แทนที่มีได้ในเขตนั้น เช่น กรุงเทพมหานครมีผู้แทนราษฎรได้ ๑๔ คน ประชาชนก็มีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ๑๔ คนแต่อาจเลือกไม่ถึงได้เลือกเกินจำนวนไม่ได้และจะลงคะแนนเสียงให้ใครมากกว่า ๑ เสียงไม่ได้เช่นกัน การเลือกตั้งของไทยใช้ระบบนี้มานานแล้วในครั้งหลังที่เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต แต่เป็นการแบ่งเขตเลือกตั้งออกให้เลือกผู้แทนได้เขตละ ๓ คนซึ่ง

^{๕๖} พุก แสงอุทัย, ชุมนุมกฎหมายเลือกตั้ง, (พระนคร: วิบูลย์กิจ, ๒๔๕๔), หน้า ๓๕๗-๓๕๘.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๘-๒๕๙.

^{๕๘} เรียกว่า Gerrymandering

ต่างจากประเทศอื่นๆ^{๔๘}

การเลือกตั้งแบบรวมเขตใหม่คือ คือ^{๕๐}

๑. เมื่อถือ เขตการปกครอง เป็นเขตเลือกตั้งย่อมมีพื้นที่กว้าง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากจึง เป็น การยากที่จะรู้ชื่อหรือพลังจริง เปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้งได้

๒. อำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีโอกาส เลือกผู้แทนที่ชอบเพราะประชาชนมีสิทธิที่ เลือกผู้สมัครรายใดทั้ง เขต

๓. ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูง เพราะมาจากการถ่วงถอง เลือกเฟ้นจากประชาชน ทั้ง เขตจังหวัดย่อม เลือกบุคคลที่มีชื่อ เสียง

อย่างไรก็ตามข้อ เสียของการ เลือกตั้งแบบรวมเขตมีดังนี้^{๕๑}

๑. ระบบการ เลือกตั้งรวมเขตทำให้ฝ่ายข้างน้อยในบางท้องถิ่น ไม่สามารถมีผู้แทนของตน ได้ เพราะผู้แทนยอม เป็นของบุคคลหรือกลุ่มการเมืองที่มี เสียงข้างมากเพียงฝ่ายเดียวทำให้ความ คิดความตองการของประชาชนฝ่ายข้างน้อยไม่มีผลปฏิบัติ

๒. ทำให้มีผู้แทนของ เขต เลือกตั้งหลายคน ผู้แทนขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ดูแล ท้องที่ไม่ทั่วถึง เห็นห่างจากประชาชน

๓. สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก โดยเฉพาะการหาเสียง ผู้ยากจนไม่มีโอกาสสมัครรับเลือกตั้ง

๔. เกิดความไม่เสมอภาค เพราะแต่ละท้องที่เลือกผู้แทนได้ไม่เท่ากัน

^{๔๘} ธีระ ัญญะวิจิตร, เรื่องเดิม, หน้า ๑๕. และดู ไพโรจน์ โพธิ์วงศ์และสุวิทย์ สุทธิ จิระพันธุ์, "การเลือกตั้งทั่วไป มกราคม ๒๕๑๘", จุดสาร เบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘, หน้า ๒-๓๑ ที่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเลือกตั้งของไทย

^{๕๐} ดยุก แสงอุทัย, เรื่องเดิม, หน้า ๑๙๓-๑๙๔.

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๔-๑๙๕.

๔. ระบบการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งโคเบงออกเป็น ๒ ระบบใหญ่คือ ระบบการเลือกตั้งเสียงข้างมากและระบบการเลือกตั้งตามสัดส่วน (Majority and Proportional Representation)

๔.๑. การเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก

วิธีการนี้หมายถึงการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นส่วนๆที่จะเป็นตัวแทนของผู้ที่โคเบเนเสียงมากกว่าบุคคลอื่นตามลำดับคะแนนเสียงดังกล่าวมี ๒ วิธีคือ^{๕๒}

๔.๑.๑. การเลือกตั้งตามเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด (Absolute Majority)

คือผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องมีคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนนจึงจะได้รับการเลือกตั้ง
เขตของโคเบเน ๕๐๐ คะแนนเป็นอย่างน้อยจากผู้มาลงคะแนน ๑,๐๐๐ คน

๔.๑.๒. การเลือกตั้งเสียงข้างมากสูงสุดหรือเสียงมากสัมพัทธ์ (Relative Majority)

คือผู้สมัครคนใดที่ได้รับคะแนนสูงสุดตามลำดับเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งแม้ว่าจะมีคะแนนเสียงไม่ถึงครึ่งของผู้มาลงคะแนนก็ตาม

การเลือกตั้งตามเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาดใหม่สดใหม่ในแง่ที่ว่าผู้แทนราษฎร เป็นผู้แทนเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นแต่มีผลเสียคือ ถ้าไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดโคเบเนเสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งครั้งแรกก็จะต้องมี การเลือกตั้งรอบที่ ๒ โดยที่ผู้สมัครที่โคเบเนมากมาแข่งขันกันทำให้สิ้นเปลืองและประชาชนอาจเบื่อการเลือกตั้ง^{๕๓} ส่วนการเลือกตั้งเสียงข้างมากสูงสุดคือการประหยัดเวลาและรายจ่ายเลือกตั้งครั้งเดียวทราบ

^{๕๒} หุยก แสงอุทัย, คำอธิบายหลักเกณฑ์ทั่วไปของการเลือกตั้งและพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ (พระนคร: โอเคียนส์ โตร์, ๒๕๑๑), หน้า ๑๖-๑๗.

-๕๓ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

ผลเศษเสียงของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งอาจเป็นฝ่ายข้างน้อยในเขต

การเลือกตั้งระบบเสียงข้างมากนี้ยังอาจแบ่งเป็น ๒ ชนิดคือ^{๕๔}

๑. ระบบเสียงข้างมากรวมเดียวสามัคคีและระบบเสียงข้างมาก ๒ รอบ (Pure and Simple Majority and Second Ballot Majority) ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก

สามัคคีที่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ผูกคะแนนเสียงที่ผู้อื่นได้รับ ส่วนระบบเสียงข้างมาก ๒ รอบนั้นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งต้องได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดและเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธินั้น ถ้าไม่ใดของจัดการให้มีการเลือกตั้งในรอบที่สอง เพื่อดูผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุด (อาจไม่ถึงครึ่งก็ได้) เป็นผู้แทนประชาชน

๒. การลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครเพียงคนเดียวและยกทรงคะแนนเสียงแก่รายชื่อผู้สมัครตามบัญชี (Voting for Candidate on a party list)

ระบบแรกทำไปตลอดเมื่อแต่ละเขตมีสิทธิเลือกผู้แทนได้เพียงคนเดียว ปัจจุบันไม่นิยมเพราะเขตเลือกตั้งจะเล็ก ส่วนระบบหลังทำได้เมื่อเขตเลือกตั้งนั้นมีผู้แทนได้หลายคนตามจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิลงคะแนนอาจลงให้เป็นคณะหรือเป็นพรรคแล้วแต่เห็นชอบ

การเลือกตั้งตามเสียงข้างมากเกิดผลดี คือ^{๕๕}

๑. การเลือกตั้งตามเสียงข้างมากทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับประชาชน เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเลือกเป็นคนๆ ไปเป็นการเจาะจง

๒. ทำให้ประชาชนรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นอันไม่ให้เลือกบุคคลที่ตนเห็นควรแทนการเลือกตามบัญชีรายชื่อ

^{๕๔} คีลปิน บุรณคีลปิน, "อิทธิพลของวิธีการเลือกตั้งที่มีต่อระบบการเมือง" ใน รวมบทความทางการเมือง (พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๑๑), หน้า ๗๑-๗๖.

^{๕๕} คูบกีร์ เลือกตั้งจาก เกษม อุทยานิน, รัฐศาสตร์ (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๓-๑๐๖.

๓. เป็นการป้องกันมิให้มีการแตกแยกเป็นพรรคการเมืองมากเพราะพรรคใดก็ตาม
จะไม่มีโอกาสเป็นตัวแทนได้ทำให้มีพรรคการเมืองน้อยเป็นพรรคใหญ่สามารถดำเนินงานได้

๔. ทำให้จัดตั้งรัฐบาลได้ง่ายเพราะมีพรรคการเมืองน้อยและมีเสถียรภาพ^{๕๖}
การเลือกตั้งตามเสียงข้างมากมีผลเสียคือ^{๕๗}

๑. เสียงของประชาชนฝ่ายข้างน้อยจะไม่ได้รับการพิจารณาเลย ไม่มีผู้แทนที่จะ
แสดงความคิดเห็นของฝ่ายข้างน้อย ไม่สามารถควบคุมการบริหารได้

๒. เป็นการบีบบังคับฝ่ายข้างน้อยเพราะฝ่ายข้างน้อยไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้

๓. การเลือกตั้งโดยระบบเสียงข้างมากอาจทำให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อผล
ประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้

๔. ทำให้พรรคการเมืองใหญ่ได้เปรียบพรรคการเมืองเล็กเพราะการลงคะแนน
เสียงพรรคการเมืองใหญ่มักได้เปรียบ

ด้วยเหตุนี้ จึงพยายามแก้ไขข้อเสียของการเลือกตั้งตามเสียงข้างมากซึ่งขอบเขต
ของระบบนี้ที่สำคัญคือ ไม่มีผู้แทนฝ่ายข้างน้อย ดังนั้นจึงมีการเสนอระบบการเลือกตั้งแบบต่างๆ
เพื่อให้ฝ่ายข้างน้อยมีผู้แทนการบริหารซึ่งใช้ในกรณีเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้หลายคน คือ^{๕๘}

๑. ระบบจำกัดการลงคะแนนเสียง ระบบนี้คองดอริเซต (Condorcet) นักปรัชญา
ชาวฝรั่งเศส เป็นผู้คิดขึ้นโดยวิธีใหญ่มีทั้งเลือกตั้งลงคะแนนเสียง เลือกผู้สมัครโดยบางส่วน เบน

^{๕๖} หยุท แสงอุทัย, เรื่อง เกียวกัน, หน้า ๒๙-๓๔.

^{๕๗} เรื่อง เกียวกัน, หน้า ๒๙-๓๐.

^{๕๘} เรื่อง เกียวกัน, หน้า ๓๑-๓๓.

ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้ ๔ คน ก็จะให้เลือกเพียง ๓ จำกัดการลงคะแนน ผลการจำกัดคะแนน
ถึงกล่าวฝ่ายข้างมากในท้องถิ่นนั้นจะมีผู้แทนได้เพียง ๓ คนอีก ๑ คนจะเป็นฝ่ายข้างน้อยที่ได้
คะแนนมากที่สุดก็ในฝ่ายข้างน้อยด้วยกัน

๒. ระบบลงคะแนนเสียงข้างมากทับถม เช่นในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้ ๔ คน
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะลงให้คนหนึ่ง ๔ คะแนนหรือแบ่งให้แต่ละคนอย่างใดก็ได้แต่เมื่อรวมแล้วของ
ไม่เกิน ๔ คะแนน ระบบนี้ (James Goddard Marshall) ก็เกิดขึ้นเป็นการให้ฝ่ายข้างน้อยมีตัว
แทนได้จากการที่ส่งผู้สมัครเพียงคนเดียวและให้สมาชิกลงคะแนนทับถมได้

๓. ระบบให้คะแนนตามลำดับ ระบบนี้ Burnitz และ Varrentrap ชาว
เยอรมันคิดขึ้นโดยเป็นการเลือกตั้งที่ให้คะแนนตามลำดับความสำคัญ เช่น ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทน
ได้ ๔ คน คนที่รอบมากที่สุดให้ ๔ คะแนน คนที่สองให้ ๓ คะแนน คนที่ ๓ ให้ ๒ คะแนนและคน
สุดท้ายให้ ๑ คะแนนตามลำดับระบบนี้จะช่วยให้ฝ่ายข้างน้อยมีโอกาสได้รับการเลือกตั้งมากขึ้น

๔.๖. การเลือกตั้งตามสัดส่วน

การเลือกตั้งตามสัดส่วน เป็นการเลือกตั้งที่ให้ผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนแห่งคะแนนเสียง
ทั้งหมด กล่าวคือ ทั้งในสภาจะถูกแบ่งเป็นออกตามสัดส่วนของพรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสนับสนุน
เช่น เขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้ ๑๕ คน มีผู้มาใช้สิทธิ ๑๕,๐๐๐ คะแนน พรรค ก. ได้ คะแนน
๖,๐๐๐ คะแนน พรรค ข. ได้ ๔,๐๐๐ คะแนน พรรค ค. ได้ ๓,๐๐๐ คะแนน พรรค ง. ได้
๒,๐๐๐ คะแนน ดังนั้นจำนวนผู้แทนในสภาจะประกอบด้วยผู้แทนจากพรรค ก. ๖ คน พรรค ข.
๔ คน พรรค ค. ๓ คน พรรค ง. ได้ ๒ คน เป็นต้น

ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนนี้ เขตเลือกตั้งจะต้องกว้างขวางและมีผู้แทนได้มากก็ไม
ควรต่ำกว่า ๗ คน เพราะเป็นการเลือกตามบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคที่ได้ประชาชนนิยมนับ

๕๕๕ ธีระ ภูมิรัฐศาสตร์, เรื่อง เกม, หน้า ๒๓.

ระบบนี้ต้องการให้อัตราส่วนระหว่างคะแนนเสียงกับที่นั่งในสภาของพรรคการเมืองต่างๆ เป็นไปอย่างใกล้เคียงกันที่สุดแต่มีข้อปฏิบัติที่ยุงยากมากคือ^{๖๐}

๑. จะต้องมีกา^{๖๑}กำหนดที่นั่งในสภาหรือจำนวนผู้แทนไว้ก่อน ซึ่งมี ๓ วิธี

๑.๑. ระบบ Electoral Quotient System โดยการเอาจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมดมาหารด้วยจำนวนผู้แทนที่กำหนด ผลลัพธ์ที่ได้เรียกว่า Electoral Quotient (E.Q.) เมื่อเอา E.Q. นี้ไปหารคะแนนเสียงของแต่ละพรรคได้จะเป็นจำนวนผู้แทนของพรรคนั้น

๑.๒. ระบบ Uniform Number วิธีการนี้จะกำหนดความผู้จะเป็นผู้แทนของใดคะแนนเสียงเท่าใดก่อน (Uniform Number) เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นจะเอาคะแนนเสียงของแต่ละพรรคไปหารด้วย U.N. จะเป็นจำนวนที่นั่งของแต่ละพรรค วิธีนี้ไม่กำหนดผู้แทนไว้ตายตัว

๑.๓. ระบบ National Quotient คือเอาจำนวนคะแนนเสียงทั่วประเทศมาหารด้วยจำนวนที่นั่งในสภา ผลที่ได้จะเป็นค่า N.Q. และจะดำเนินการต่อไปตามระบบ Electoral Quotient System ระบบนี้ฝรั่งเศส เคยใช้ใน ค.ศ. ๑๙๕๖ แต่ได้เลิกกันไป

๒. จำนวนที่นั่งให้แก^{๖๒}่ เกษ จำนวนที่นั่งให้แก^{๖๓}่ เกษจะให้เป็นของพรรคการเมืองใดขึ้นอยู่กับ

๑.๑. เป็นของพรรคที่มี เกษ เหลือมากที่สุด โดยเอาคะแนนที่ได้รับทั้งหมดมาคูณด้วยจำนวนคะแนนที่เป็นที่นั่งในสภาแล้วจะเหลือเป็น เกษ

๑.๒. เป็นของพรรคที่มีรายเฉลี่ยสูงสุด คือเอาคะแนนเสียงที่พรรคได้รับหารด้วยจำนวนที่นั่งที่ควรจะได้ (คือที่นั่งที่แน่นอนแล้วบวกอีกที่ควรจะได้ อีก ๑) จะไดค่าเฉลี่ยออกมา

^{๖๐} กลปิณ บูรณะกิจปิณ, เรื่อง เกม, หน้า ๗๒-๗๕.

^{๖๑} เรื่อง เกียวกิน, หน้า ๗๓-๗๕.

^{๖๒} เรื่อง เกียวกิน, หน้า ๗๕-๗๕.

การเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่สำคัญมีอยู่ ๓ ระบบคือ ^{๒๓}

๑. Hagenba-Bischoff System ระบบนี้ใช้วิธีการ Electoral

Quotient คึงกล่าวมาแล้วในการหาที่นั่งในสภาและใช้วิธีการหาเฉลี่ยสูงสุดสำหรับที่นั่งที่เหลือ

๒. Thomas Hare System คิดโดย Thomas Hare ชาวอังกฤษ

ในระบบ Electoral Quotient (เหมือน Hagenba-Bischoff) ชาวสวีเดนที่นั่งที่เหลือเขาใช้วิธีการหาเศษ

๓. D'Hondt System เป็นการนำเอาระบบเสียงข้างมากผสมกับระบบสัดส่วนโดย

เอาจำนวนเสียงที่พรรคใดหารด้วย ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ แล้วเอาผลลัพธ์สูงสุดแต่ละจำนวนมากกำหนดเป็นที่นั่งในสภา ระบบนี้คิดโดย D'Hondt ชาวเยอรมันและยังใช้อยู่ในเยอรมัน การเลือกตั้งระบบนี้เคยมีแนวความคิดจะนำมาใช้ในประเทศไทยโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๓ ที่จะได้เลือกตั้งเป็น ๒ แบบคือการเลือกพรรคส่วนหนึ่งกับการเลือกเป็นบุคคลเพื่อเป็นการสร้างการเมืองระบบพรรคให้เข้มแข็ง แต่ได้รับการวิจารณ์ว่ายุ่งยากเดชะระงับไป ^{๒๔}

การเลือกตั้งแบบสัดส่วน เป็นการสะท้อนความคิดที่แท้จริงของประชาชน โดยในสภาจะมีทั้งตัวแทนฝ่ายข้างมากและฝ่ายขายน้อยตามสัดส่วนคะแนนที่ได้รับจะทำให้สภามีความคิดคล้ายกับประชาชนมากขึ้น แต่ข้อเสียคือจะเกิดพรรคการเมืองหลายพรรค รัฐบาลขาดเสถียรภาพซึ่งทำให้การปกครองไม่ราบรื่นเท่าที่ควร ^{๒๕} อนึ่งในปัจจุบัน เริ่มมีแนวความคิดที่จะให้สภาประกอบด้วยตัวแทนจากแต่ละสาขาอาชีพ เพื่อคุ้มครองและรักษานโยบายอันร่วมกันมากขึ้น

^{๒๓}ธีระ อัญญาพิสิษฐ์, เรื่อง เกม, หน้า ๑๓-๑๔

^{๒๔}สมอนันต์ สมุทวณิช, "กองทัตกลายเป็นน้องสำหรับประชาชน", ความคิดอิสระ (พระนคร: โรงพิมพ์พิมพ์เด่น, ๒๕๑๓), หน้า ๓๒๕-๓๓๒.

^{๒๕}พงษ์เพ็ญ ทัศนารักษ์, "ระบบพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง", กระทบทงธรรมชาติ, เรื่อง เกม, หน้า ๓๕-๔๒.

๒. ความเป็นมาของการเลือกตั้งในประเทศไทย

๑. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งครั้งแรกในประเทศไทยคือการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเนื่องมาจากโครงการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ ๕ ที่ให้ทรงให้ปรับปรุงการปกครองท้องถิ่น การเลือกตั้งนี้เป็นการทดลองก่อนจะมีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศในโอกาสต่อไป

การเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านครั้งแรกที่จัดขึ้นที่บางปะอิน ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งเอง ซึ่งต่างจากเดิมที่ผู้ว่าราชการเมืองแต่งตั้ง วิธีการคือ ชนแรกจัดทำบัญชีสำมะโนครัวบ้านออกเป็นหมู่บ้าน ตำบล โดยรวมครอบครัวที่เจาบ้านใกล้เคียงกันประมาณสิบหลังคาเรือน เขาคอยกันเป็นหมู่บ้าน หลายหมู่บ้านรวมกันเขาเป็นตำบล การเลือกทำโดยการเชิญเจาบ้านมาประชุมพร้อมกันทั่วเพื่อเลือกผู้ใหญ่บ้านจากเจาบ้านที่มาประชุม เมื่อเลือกผู้ใดแล้วจะถอดหมวยชั่วคราวให้ถือไปทูลกลางจนกว่าจะทำหมายเป็นทางการ เมื่อเลือกผู้ใหญ่บ้านแล้วผู้ใหญ่บ้านคอยประชุมเลือกให้คนใดคนหนึ่งเป็นกำนันต่อไป^{๖๖}

ต่อมาเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยคณะราษฎรเพื่อให้อำนาจการปกครองอยู่กับประชาชน ดังที่กำหนดว่า "อำนาจการปกครองสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎร"^{๖๗} แต่ในทางปฏิบัติประชาชนยังมิได้มีส่วนร่วมในการปกครอง จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งกำหนดให้มีการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก นับแต่มีการเลือกตั้งดังกล่าวประเทศไทยก็มีการเลือกตั้งต่อมาอีก ๑๐ ครั้ง การเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เว้นการ

^{๖๖} กรมการปกครอง, ไร่อง เกม, หน้า ๔-๕.

^{๖๗} พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕, มาตรา ๑

เลือกตั้งครั้งแรกที่เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมและเป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขตทุกครั้ง เว้นการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๑๔ ที่เป็นการแบ่งเขตและยังใช้แบบนี้อยู่ในปัจจุบัน^{๖๔}

๒. การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครและเทศบาลนครธนบุรี

เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นที่ขึ้นหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.

๒๔๗๕ สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลสมัยแรก สมาชิกมาจากตัวแทนหมู่บ้าน หมู่ละ ๑ คนหรือถ้ามีประชาชนเกินกว่า ๒๐๐ คนก็ให้มีตัวแทนเพิ่มได้ทุก ๒๐๐ คนเป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบล และเทศบาลเมือง ส่วนเทศบาลนครใช้เขตตำบลเป็นหน่วยเลือกตั้ง ตำบลละ ๑ คนหรือ ๑คนต่อประชากร ๒,๐๐๐ คน^{๖๕}

ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายเทศบาลอีก เช่น พ.ศ. ๒๔๗๙, พ.ศ. ๒๔๘๑, พ.ศ. ๒๔๘๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่ง เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน นักวิชาการ เห็นว่ายังแกกยังทำให้การปกครองตนเองลดน้อยลง

กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น พ.ศ. ๒๔๗๕ ต่อมาจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๘๒ และมีการแก้ไขอีก ๓ ครั้ง คือ พ.ศ. ๒๔๘๕ เพื่อให้สิทธิแก่ชาวราชการการเมืองเข้ารับสมัครได้... พ.ศ. ๒๔๘๖ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาแทนราษฎร เว้น ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งต้องอายุอย่างน้อย ๓๐ ปีและถ้าเป็นเทศบาลนครต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า ม.๖ เทศบาลเมืองไม่ต่ำกว่า ม.๓. เทศบาลตำบลไม่ต่ำกว่า ป.๔ การแก้ไขใน พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้แก้ไขอายุผู้สมัครเป็นอย่างต่ำ ๒๐ ปีและยกเลิกวุฒิการศึกษา

^{๖๔} กรมการปกครอง, เรื่องเดิม, หน้า ๑๒-๑๓

^{๖๕} รุบ กาญจนประกร, เรื่องเดิม.

เพื่อ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการปกครองได้มากขึ้น^{๗๑}

การ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีขึ้น เป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยมีเทศบาลที่มีการ
เลือกตั้ง ๗๕ เทศบาล และต่อมา มีการเลือกตั้งครั้งสำคัญอีก เช่น พ.ศ. ๒๔๕๘, ๒๔๕๖, ๒๕๐๑^{๗๒}
และ เมื่อมีการปฏิวัติใน พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้ให้สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการแต่งตั้งของ
ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งในขณะนั้น^{๗๓} ปัจจุบันมีการยกเลิกและให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตาม
เดิมจนปัจจุบัน^{๗๔}

การ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครกรุงเทพ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ ที่สมาชิกมาจากการ
แต่งตั้งจำนวน ๑๖๒ คน สมัยต่อมาได้แบ่งสมาชิกออกเป็น ๖ ประเภทคือสมาชิกที่ราษฎร
เลือกตั้งกับสมาชิกที่รัฐบาลแต่งตั้ง และจากนั้นจึงมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั้งหมด

^{๗๑} ประชุม สุวรรณภูมิ, "การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล", เทศบาล ปีที่ ๖ เล่มที่ ๓
มีนาคม ๒๔๕๕, หน้า ๒๓.

^{๗๒} กรมมหาดไทย, รายงานกิจการเทศบาลประจำปี พ.ศ. ๒๔๕๐ (พระนคร: บริษัท
สมเกียรติ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า ๓๖๘ และกรมมหาดไทย, รายงานกิจการเทศบาลประจำปี
พ.ศ. ๒๔๕๑ (พระนคร: บริษัทสมเกียรติ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์), หน้า ๔๕๑.

^{๗๓} "ประกาศของคณะกรรมการปฏิวัติฉบับที่ ๓๔", ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ เล่ม
ที่ ๗๕ ตอนที่ ๑๐๘, ๘ ธันวาคม ๒๕๐๑, และ "ประกาศของคณะกรรมการปฏิวัติฉบับที่ ๕๕", ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ ๗๖ ตอนที่ ๑๓ ๑๐ มกราคม ๒๕๐๒.

^{๗๔} พระราชบัญญัติให้เลิกใช้ประกาศของคณะกรรมการปฏิวัติฉบับที่ ๓๔ ประกาศของคณะกรรมการ
ปฏิวัติฉบับที่ ๕๐ และประกาศของคณะกรรมการปฏิวัติฉบับที่ ๕๕ ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและ
ธนบุรี พ.ศ. ๒๕๑๐", ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๘๔ ตอนที่ ๑๐๒ -๒๔ ตุลาคม ๒๕๑๐.

เรื่อยมา^{๗๕} ยกเว้นระยะที่เป็นการปกครองโดยคณะปฏิวัติที่มีการแต่งตั้งแทนดังกล่าว^{๗๖} ส่วนคณะ
เทศมนตรีก็มาจากการเลือกของสภา เว้นระยะที่คณะปฏิวัติปกครองที่คณะเทศมนตรีมาจากการ
แต่งตั้งภายหลังที่มีการยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวจึงมีการเลือกตั้งใหม่ และจากนั้น
ไม่นานการปกครองของกรุงเทพและธนบุรีก็กลายมาเป็นรูปนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

เทศบาลนครธนบุรีใน พ.ศ. ๒๔๘๙ มีสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจำนวน ๗๙ คน ต่อมา
ก็ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลโดยประชาชนเรื่อยมา เว้นระยะที่มีประกาศของคณะปฏิวัติ
ให้แต่งตั้งสมาชิกสภาและคณะเทศมนตรีและเมื่อรวมเข้ากับกรุงเทพ เป็นการปกครองนครหลวง^{๗๗}

๓. กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิก
สภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔

การดำเนินการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมห
นคร พ.ศ. ๒๕๑๔ นี้ กรุงเทพมหานครได้นำเอาบทบัญญัติพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลมทั้งนี้ เพราะกฎหมายที่ใช้ในการเลือกตั้ง
โดยเฉพาะยังไม่มีและตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔

^{๗๕} เทศบาลนครกรุงเทพ, ที่ระกวันสถาปนาเทศบาลนครกรุงเทพครบรอบ ๓๐ ปี
(พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, ๒๕๑๐), หน้า ๗-๑๑.

^{๗๖} คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๕๖๓/๒๕๐๖ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๐๖ ให้ยุบสภา
เทศบาลและมีการแต่งตั้งแทน คุใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕.

^{๗๗} คุรายละเอียดจาก เทศบาลนครธนบุรี, ทะเบียนสมาชิกสภาเทศบาลนครธนบุรี
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘, เล่มที่ ๑.

เสถียรภาพไม่ต้องคอยเอาใจสมาชิกสภา สามารถจะดำเนินการบริหารต่อเนื่องได้^{๘๖}

ข. เป็นการเลือกตั้งโดยตรง การเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร เป็น "การเลือกตั้งโดยตรงและลับ" ทั้งนี้ประชาชนในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้เลือกคณะผู้บริหารจึงเป็นคนละระบบกับการเลือกสมาชิกสภา ประชาชนเป็นผู้เลือกโดยตรงเอง และมีสิทธิถอดถอนได้^{๘๗}

ค. เป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขต เนื่องจากผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครมีได้ ๑ คณะ (๕ คน) ดังนั้นในการเลือกตั้งจึงเป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขต ใหญ่ทุกเขตของกรุงเทพมหานคร เป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียวเพื่อเลือกผู้บริหาร^{๘๘}

ง. เป็นการเลือกตั้งระบบเสียงข้างมากธรรมดา คณะผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งที่โคะแนนมากที่สุด เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง

๑.๒. การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

ก. เป็นการเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภา กรุงเทพมหานคร เป็นครั้งแรกและดำเนินการพร้อมกันทุกเขตเลือกตั้ง

ข. เป็นการเลือกตั้งโดยตรง ประชาชนในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครด้วยตนเอง

^{๘๖} เคยมีแนวความคิดเลือกตั้งฝ่ายบริหารโดยตรงมาบ้างแล้ว โปรดดู พงศ์เพ็ญ สกุนตราภักดิ์, เสถียรภาพทางการเมืองกับการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง", การเมืองสำหรับประชาชน (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๓).

^{๘๗} พระราชบัญญัติเดิม, มาตรา ๑๑. และดู ไทยรัฐฉบับวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๔, หน้า ๓.

^{๘๘} ประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๔, เรื่อง การกำหนดเขตเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔.

ก. เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต

การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต โดยแบ่งท้องที่กรุงเทพมหานครออกเป็นเขตเลือกตั้งต่างๆตามการแบ่งเขตของการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ การแบ่งเขตของการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้กำหนดตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ที่กำหนดว่า กรุงเทพมหานครได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้ไม่เกินสามคนได้คือ เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และกรุงเทพมหานครได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้มากกว่าสามคนได้แบ่งจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตละ ๓ คน ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครครบสามคนทุกเขตไม่ได้ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตละสามคนก่อน แต่เขตเลือกตั้งที่เหลือจะต้องมีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่า ๖ คน อนึ่ง กรณีที่จังหวัดใดมีผู้แทนได้ ๔ คนให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น ๒ เขตแต่ละเขตมีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเขตละ ๑ คน ซึ่งการดังกล่าวได้แบ่งเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ ออกเป็น ๘ เขต และได้ชื่อเป็นเขตเลือกตั้งของการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ ด้วย

ง. เป็นการเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากธรรมดา

ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุด

ความสำคัญเท่าจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในเขตเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น

^{๘๘}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๑๖.

^{๘๙}พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘, มาตรา ๔๘

วรรคสอง.

๒. กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้กำหนดให้มี "ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนหนึ่งและให้มีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสี่คน เป็นผู้ช่วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร" ในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร^{๘๖} เป็นฝ่ายบริหารที่มาจาก "เลือกตั้งโดยตรงและลับ" จากประชาชนกรุงเทพมหานคร^{๘๗}

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้กำหนดว่า หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถ้าหากกฎหมายดังกล่าวไม่มีกำหนดกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้โดยอนุโลม^{๘๘}

๒.๑. การกำหนดจำนวนผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมี ๑ คน รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมี ๔ คน ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นการกำหนดจำนวนแน่นอนตายตัว ทั้งนี้ในการสมัครเข้ารับการเลือกตั้งต้องสมัคร เป็นคณะ คณะละหนึ่ง เครื่องหมายและประชาชนต้อง เลือกเป็นคณะด้วย^{๘๙}

^{๘๖} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๑๒ .

^{๘๗} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๑ .

^{๘๘} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๑ วรรคสอง, ๕๕ .

^{๘๙} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๑ วรรคสาม .

๑.๒. การกำหนดเขตเลือกตั้ง

เนื่องจากคณะผู้บริหรมี ๑ คณะทำหน้าที่บริหารราชการกรุงเทพมหานคร ดังนั้นในการเลือกตั้งจึงถือว่า เขตของกรุงเทพมหานครทุกท้องที่เป็นเขตเลือกตั้ง เขตเดียว^{๕๐}

๑.๓. คุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง

๑.๓.๑. บุคคลซึ่งมีอายุครบ ๒๕ ผู้มีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๕ ครบถ้วนดังนี้

(๑) มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่กรณีที่มีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นอยู่ภายในขณะเดียวกันหรือบุคคลที่มีสัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติของมีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๕ อีกภายในแคว้นบุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่เกิดในต่างประเทศไม่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว^{๕๑}

คุณสมบัติตามมาตรา ๓๕ คือ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติชอบไล่ไกลไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ หรือมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือเทียบเท่าและต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้คือ^{๕๒}

- ก. เคยรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- ข. เคยเป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ชั้นตรีหรือเทียบเท่าโดยในคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจเทียบชั้นตามนี้
- ค. เคยเป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือแพทย์ประจำตำบล

^{๕๐}ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การกำหนดเขตเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร.

^{๕๑}พระราชบัญญัติเกม, มาตรา ๒๕.

^{๕๒}พระราชบัญญัติเกี่ยวกับ, มาตรา ๓๕.

ง. มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันนับแต่วันได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี,

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

(๓) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นเวลาดำเนินการติดต่อกันถึงวันสมัครไม่น้อยกว่า ๑ ปี

๖.๓.๖. ไม่มีคุณสมบัติของห้ามตามมาตรา ๓๖ ผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ห้ามไม่ได้รับสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร^{๕๓}

- (๑) ศึกษาเสขศึกษาศิลปศึกษา
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นคดี
- (๓) เป็นบุคคลของห้ามไม่ให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๓๔ (๑), (๒), (๓), (๔)^{๕๔}
- (๔) ต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่าผิดหน้าที่ประจำและต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลใน

ลักษณะ

(๔) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ ๖ ปีขึ้นไปโดยโทษโทษหมายยังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำลงโดยประมาท

(๕) เป็นหรือสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือผู้บริหารท้องถิ่นในขณะเกี่ยวกับที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

^{๕๓} พระราชบัญญัติเกี่ยวกับ, มาตรา ๓๖.

^{๕๔} มาตรา ๓๔ (๑) คือ "วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ" (๒) "หูหนวกและเป็นใบ้ซึ่งไม่สามารถอ่านออกเขียนได้" (๓) "เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช" (๔) คือ "อยู่ในระหว่างเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง โดยคำพิพากษาตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร"

(๗) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือ เงิน เดือนประจำ

(๘) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของทางราชการไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือส่วนท้องถิ่น พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือการพาณิชย์แห่งท้องถิ่น

(๙) เป็นบุคคลซึ่งทางราชการ องค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจไล่ออกหรือปลดออกหรือให้ออกหรือเลิกจ้าง เพราะทุจริตต่อหน้าที่นับแต่วันที่ถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออกหรือเลิกจ้างแล้วแต่กรณีถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี

(๑๐) เคยเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๓๖ ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี^{๕๕}

(๑๑) เป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานครซึ่งต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๔๖(๔) และ(๕) ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี^{๕๖}

^{๕๕} เป็นการออกจากตำแหน่งโดยประจําติจากประชาชน คูใน เรื่องการบริหารราชการกรุงเทพมหานครปัจจุบัน บทที่ ๒.

^{๕๖} มาตรา ๔๖ (๒) คือ "สภากรุงเทพมหานครวินิจฉัยให้ออกเพราะ เห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่กรุงเทพมหานคร โดยสมาชิกสภากรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของสมาชิกทั้งหมด เขาร้องกัน เสนอญัตติให้สภากรุงเทพมหานครวินิจฉัยและมีมติในข้อนี้ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด"

ส่วน(๔) คือ "ไม่มาประชุมสภากรุงเทพมหานครสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ในการนี้ให้ประธานสภากรุงเทพมหานคร เป็นผู้ออกคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง ทั้งสองกรณีนี้มีผลนับตั้งแต่วันที่สภากรุงเทพมหานครลงมติหรือวันที่ให้ออกคำสั่งนั้น"

(๑๖) ผู้เคยเป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่ถูกสั่ง
โทษจากตำแหน่งถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี เพราะพฤติการณ์ฝ่าฝืนต่อความสงบ
เรียบร้อยของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการณ์ไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ มีความ
ประพฤติในทางที่จําหน่ายซึ่งความเสื่อมแก่เกิดตำแหน่งหรือท้องถิ่นหรือราชการ^{๕๗}

๒.๓.๓. มีคุณสมบัติที่จะเป็นวุฒิสมาชิกและรองวุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานคร ได้ตาม
มาตราอื่น คือมาตรา ๒๕ ที่ได้กำหนดว่าวุฒิสมาชิกและรองวุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานคร
จะต้องไม่ดำรงตำแหน่งอื่นใดในหน่วยงานราชการหรือของรัฐแมการพาณิชย์ของกรุง เทพมหานคร
เอง เว้นแต่ตำแหน่งตามกฎหมาย และต้องไม่รับเงินหรือผลประโยชน์จากหน่วยงานดังกล่าวต
ฉะนั้นผู้สมัคร เข้ารับการ เลือกตั้งต้อง ไม่อยู่ในฐานะดังกล่าวเพราะถือว่าวุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานคร
และรองวุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานคร"ดำรงตำแหน่งนับแต่วัน เลือกตั้ง"แล้ว^{๕๘}

๒.๓.๔. มีคุณสมบัติเป็นข้าราชการการเมือง เนื่องจากวุฒิสมาชิกและรอง
วุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานคร เป็นข้าราชการการเมืองด้วยตามกฎหมายถึงนั้นผู้สมัคร เข้ารับ
การ เลือกตั้งจะต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวด้วย อาทิ มีสัญชาติไทย เลื่อมใสในการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย ไม่พหุภพไรความสามารถหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่มีหนี้สินพันตัว ไม่
ต้องโทษ โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นการกระทำโดยประมาท ไม่เคยถูกไล่ออก
จากการ เป็นข้าราชการ ธรรมดา เพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งมีโอกาจะเป็นวุฒิสมาชิก
และรองวุฒิสมาชิกกรุงเทพมหานครจึงจะดำรงตำแหน่งนับแต่วัน เลือกตั้ง ได้

^{๕๗}ไปรกฎรายละเอียดใน พระราชบัญญัติเดิม, มาตรา ๔๖.

^{๕๘}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๕, ๒๕.

^{๕๙}พระราชบัญญัติข้าราชการการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๔" มาตรา ๓(๑๐), (๑๑) ใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๖ ตอน ๕๕ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔.

๓. กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

๓.๑. การกำหนดจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

การกำหนดจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้กำหนดว่า ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎร ความหนาแน่นการทะเบียนที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชบัญญัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ แสบนับต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานครหนึ่งคน เศษของหนึ่งแสนคนถ้าถึงห้าหมื่นคนหรือมากกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนคน^{๑๐๑} ซึ่งจากการคำนวณแล้วกรุงเทพมหานครมีจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้ ๔๑ คน

๓.๒. การกำหนดเขตเลือกตั้ง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ กำหนดว่า เขตเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครให้ถือตามเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีการแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น ๔ เขตเลือกตั้ง^{๑๐๒}

๓.๓. ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

๓.๓.๑. มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔ ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนดังต่อไปนี้คือ^{๑๐๓}

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยและมีสัญชาติอื่นภายหลังจะเกี่ยวกันก็ได้ บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติก็ได้ ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๔ อีกด้วยเว้น

^{๑๐๑} พระราชบัญญัติแก้ไข, มาตรา ๓๖ วรรคสอง.

^{๑๐๒} ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๔, เรื่อง การกำหนดเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔. ตามความในมาตรา ๔๔.

^{๑๐๓} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๔, ๓๕.

บุคคลที่มีสัญชาติไทยโดยกาว เกิดแก่เกิดในต่างประเทศไม่ตองมีคุณสมบัติดังกลาว

- (๑) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้งนั้น
- (๓) มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นเวลาดึกต่อกันจนถึงวันสมัครไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

๓.๓.๓. ไม่มีคุณสมบัติตองห้ามตามมาตรา ๕๐ คือ ๑๐๘

- (๑) ศึกษาศาสตร์ได้โทษ
- (๒) เป็นบุคคลล้มละลายที่กาลยังไม่สั่งให้พ้นคดี
- (๓) เป็นบุคคลตองห้ามไม่ให้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๓๘(๑), (๒), (๓), (๕) เชน เกี่ยวกับการสมัครตำแหน่งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
- (๔) ตองคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุกและตองคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในกาลนั้น

(๕) เคยตองคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปโดยพนโทษมายังไม่ครบห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นหรือสมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัตินอกจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร. หรือผู้บริหารท้องถิ่นอื่นในขณะ เกี่ยวกับการที่สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

(๗) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงิน เดือนประจำ

(๘) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของทางราชการ ไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือของการพาณิชย์ของท้องถิ่น

(๙) เป็นบุคคลซึ่งทางราชการองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจได้ออก ปลดออก

๑๐๘ พระราชบัญญัติเดิม, มาตรา ๕๐ โปรดเปรียบเทียบกับมาตรา ๒๕, ๓๖.

หรือให้ออกหรือเลิกจ้าง เพราะทุจริตต่อหน้าที่นับแต่วันถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออกหรือเลิกจ้าง แล้วแต่กรณีถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี

(๑๐) ผู้เคยเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เพมหานครที่ถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งตาม มาตรา ๓๖ ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี ก็ออกตามประสามติของประธาน

(๑๑) ผู้เคยเป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานครซึ่งต้องออกจากตำแหน่งตาม มาตรา ๔๖(๔), (๕) ถึงวันสมัครรับเลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี ก็ถูกให้ออกเพราะสภากรุงเทพมหานคร วินิจฉัยเห็น ด้ว่ามี ความประพฤติในทางนำความเสื่อมเสียหามาสู่ หรือจากการประชุมสามครั้ง ติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(๑๒) ผู้เคยเป็นสมาชิกสภาซึ่งมีหน้าที่ในทางนิติบัญญัติหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งถูกสั่ง ใ้พ้นจากตำแหน่งถึงวันสมัคร เข้ารับการ เลือกตั้งยังไม่ครบแปดปี เพราะปฏิบัติการอันฝ่าฝืนต่อ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติการอันไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ มี ความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สังคม ตำแหน่งแกท้องถิ่นนั้นหรือแก่ราชการ

เมื่อ เปรียบเทียบระหว่างคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัคร เข้ารับการ เลือกตั้งทั้ง ๒ ประเภท จะเห็นว่าในคุณสมบัติต้องมีทั้งสอง ประเภทมีส่วนคล้ายกัน เพียงแต่ข้อกำหนดในด้านอายุเพื่อให้ เป็นผู้มีวิจากรณญาณอย่าง เพียงพอและข้อกำหนดในภูมิสำเนา เพื่อให้ฝ่ายบริหารผูกพันและ เข่า ใจในปัญหาของท้องถิ่น เป็นอย่างดี ส่วนข้อกำหนดนี้มีเหมือนกันเกือบทุกขอ

อายุของสภากรุงเทพมหานครมีกำหนดคราวละ ๔ ปี นับแต่วันเลือกตั้ง สมาชิกภาพ ของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง เช่นเดียวกัน^{๑๐๕}

๓.๔. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร^{๑๐๖}

มีคุณสมบัติ เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

^{๑๐๕}พระราชบัญญัติเดิม, มาตรา ๔๑, ๔๒.

^{๑๐๖}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๗. โปรดดูมาตรา ๒๒, ๒๓, ๒๔ ประกอบ .

๔. กฎหมายและระเบียบการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่นำมาใช้เป็นกฎหมายและระเบียบการ เลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการ และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยอนุโลม

๔.๑. การรับสมัคร

การรับสมัครผู้สมัคร เขารับการ เลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้สมัครตั้งกล่าวของยื่นใบสมัครต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้ง ได้หรือไม่ตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าใดจะแจ้งให้ผู้สมัครทราบ^{๑๐๗}

เมื่อผู้สมัครได้ทราบการรับสมัครจากผู้ว่าราชการแล้วจะต้องนำเงินประกันการสมัคร สิ้นบาทและรูปถ่ายหรือรูปถ่ายที่พิมพ์เสร็จ ขนาดกว้าง ๘.๕ ซม. ยาว ๑๓.๕ ซม. จำนวน สอง เทาของหน่วย เลือกตั้งในเขต เลือกตั้งนั้นไปมอบให้ผู้ว่าราชการภายใน สัปดาห์แล้ววันได้รับแจ้ง จากนั้นผู้ว่าราชการจะห้าประกาศถึงมีชื่อผู้สมัครและ เครื่องหมายประจำตัวต่อไป^{๑๐๘}

ผู้สมัครผู้ใดได้รับสมัครรับเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งใดไว้แล้ว ห้ามสมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอื่นอีก^{๑๐๙}

เงินประกันการสมัคร เมื่อเสร็จจากการ เลือกตั้งแล้วคืนให้กับผู้สมัคร เว้นแต่ผู้สมัครไม่ได้

^{๑๐๗} พระราชบัญญัติการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, มาตรา ๒๒. เป็น การถือปฏิบัติโดยอนุโลม ผู้ว่าราชการจังหวัดหมายถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร.

^{๑๐๘} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการ เลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๓, มาตรา ๑๓.

^{๑๐๙} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๑.

รับเลือกตั้งและไม่ได้รับคะแนนถึงร้อยละสิบรองจำนวนผู้เลือกตั้งซึ่งมาใช้สิทธิในเขตเลือกตั้งนั้น หรือผู้สมัครก่อนการสมัคร เสียเองถือว่าเงินของให้เงินประกันนั้น เป็นของรัฐ^{๑๑๐}

กรณีถ้าผู้วางราชการไม่รับสมัคร ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ศาลากลาง จังหวัดนั้นตั้งอยู่หรือศาลแพ่งสำหรับกรุง เทพมหานครและให้ศาลพิจารณาคำที่โดยผู้นำเอากฎหมาย วิธีการพิจารณาคำความเพ่งมาใช้โดยอนุโลมและให้ศาลวินิจฉัยว่าให้สมัครหรือไม่ คำสั่งของศาล ถือเป็นที่สุดและให้แจ้งคณผู้วางราชการทราบเพื่อดำเนินการต่อไป^{๑๑๑}

๔.๓. การทำทะเบียนผู้เลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

โดยปกติแล้วอำเภอหรือเทศบาล (ในเขตเทศบาล) จะทำทะเบียนผู้เลือกตั้งสำหรับแต่ละตำบลแยกความหน่วยเลือกตั้ง เป็นทะเบียนถาวรไว้ ณ ที่ทำการอำเภอหรือสำนักงานเทศบาล เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะคัดรายชื่อจากทะเบียนนี้มาทำเป็นบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง^{๑๑๒}

ทะเบียนผู้เลือกตั้งประกอบด้วย (๑) ชื่อตัวและชื่อสกุล (๒) เพศ (๓) วันเดือนปีเกิด (๔) ที่อยู่ปัจจุบัน^{๑๑๓}

ถ้าผู้เลือกตั้งใดไม่มีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้ง มีสิทธิยื่นคำร้องขอเพิ่มชื่อในทะเบียนผู้

^{๑๑๐}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๔.

^{๑๑๑}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๕.

^{๑๑๒}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๖. และโปรดดูข้อบัญญัติใน ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๓, ข้อ ๓๑-๓๔. และมาตรา ๓๓, ๓๔.

^{๑๑๓}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๕. อนึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่มีข้อกำหนดแบบพิมพ์ทะเบียนผู้เลือกตั้งของการเลือกตั้งกรุงเทพมหานครไว้ทะเบียนผู้เลือกตั้งเดิม.

เลือกตั้ง โศกทั้งนี้ นายอำเภอ หรือนายกเทศมนตรี มีอำนาจเพิ่มหรือได้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรเพิ่มข้อก็ได้
แจ้งให้ผู้ร้องทราบ ผู้ร้องอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอเพิ่มข้อได้ คำสั่งศาลถือเป็นที่สุดและให้นาย
อำเภอ หรือนายกเทศมนตรี หรือหัวหน้าเขตปฏิบัติตามนั้น ๑๑๘

เมื่อมีการทราพระวาระกฎหมายในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (หรือเลือกตั้ง
ผู้ว่าราชการจังหวัด) ร้องผู้ว่าราชการจังหวัดและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร (หรือหัวหน้าเขต)
จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายและที่ผู้เลือกตั้ง
หรือบริเวณใกล้เคียง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งกล่าวคักจากรายชื่อ
ผู้เลือกตั้งจากทะเบียนผู้เลือกตั้ง ๑๑๕

ถ้าผู้เลือกตั้งใดไม่ชื่อในบัญชีดังกล่าวก็ได้ยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ (หัวหน้าเขต) ก่อน
วันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน หรือถ้าผู้นั้นเห็นว่าบัญชีดังกล่าวมีชื่อผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่น
คำร้องคัดค้านภายในกำหนดก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๕ วันเช่นกัน นายอำเภอ (หัวหน้า
เขต) จะเป็นพิจารณาว่าควรเพิ่มหรือไม่ซึ่งกรณีไม่เพิ่มผู้ร้องอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขจัดข้อ
อันหนึ่งกรณีมีผู้ทวงค่าพิพากษาสั่ง เบิกถอนสิทธิเลือกตั้งและกักขังที่สุจริตให้แจ้งให้นายอำเภอ (หัวหน้า
เขต) ทราบด้วยเพื่อจะได้นำดำเนินการต่อไป ๑๑๖

๘.๓. หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

ผู้ว่าราชการจังหวัด (หรือกรุงเทพมหานคร) จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะมีในจังหวัด
(หรือกรุงเทพมหานคร) โดยปกติถือเขตตำบล (แขวง) เป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง ถ้าตำบล

๑๑๘ พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๑.

๑๑๕ พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๓, มาตรา ๑๓.

๑๑๖ พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๓, ๓๔, ๓๕.

ใดมีประชาชนมากกว่า ๖,๐๐๐ คนก็อาจกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มเติมหรือไม่เพิ่มก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือปลอดภัยโดยจะกำหนดหน่วยตามความเหมาะสมโดยไม่คำนึงถึงจำนวนราษฎร ในเขตชุมชนหนาแน่นอาจให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละหน่วย ๓,๐๐๐ คนก็ได้ เมื่อกำหนดหน่วยเลือกตั้งแล้วให้ประกาศหน่วยเลือกตั้งพร้อมแผนที่ส่ง เขปเสกข เขตเลือกตั้งด้วย อนึ่ง การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งจะต้องทำโดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอาจมีการเปลี่ยนแปลง ชุม หรือรวมหน่วยเลือกตั้งในเวลาอันน้อยกว่า ๓๐ วันได้^{๖๖๗}

หน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยจะมีที่เลือกตั้ง ๑ แห่งซึ่งนายอำเภอ เป็นผู้ประกาศระบุมที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยในท้องที่ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอาจประกาศเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าไม่เป็นการปลอดภัยหรือไม่เป็นการสะดวกในการใช้สิทธิ นายอำเภออาจประกาศระบุมที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งได้แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียง^{๖๖๘}

ที่เลือกตั้ง กำหนดให้มีขนาดพอสมควรที่จะดำเนินการเลือกตั้งได้โดยสะดวก และในวันเลือกตั้งให้มีคูหาลงคะแนนจำนวน ๕ คูหาเป็นอย่างน้อย ถ้าหน่วยเลือกตั้งใดมีผู้เลือกตั้ง เกิน ๖,๐๐๐ คน ให้มีคูหาเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้เลือกตั้งโดยถือเกณฑ์ ๖๐๐ คนต่อ ๑ คูหา^{๖๖๙}

๕.๔. เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการคะแนน และเสมียนคะแนน

นายอำเภอจะเป็นผู้แต่งตั้งข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น เป็นเจ้าพนักงานผู้

^{๖๖๗} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๖.

^{๖๖๘} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๗.

^{๖๖๙} กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, ข้อ ๒ แก้ไขโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๘), ข้อ ๑.

ใดมีประชาชนมากกว่า ๑,๐๐๐ คนถ้าจากกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มใดหรือไม่เพิ่มก็ได้ เมื่อเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือปลอดภัยโดยจะกำหนดหน่วยตามความเหมาะสมโดยไม่คำนึงถึงจำนวนราษฎร ในเขตชุมนุมหนาแน่นอาจให้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละหน่วย ๓,๐๐๐ คนก็ได้ เมื่อกำหนดหน่วยเลือกตั้งแล้วให้ประกาศหน่วยเลือกตั้งพร้อมแผนที่ส่ง เขปแสดง เขตเลือกตั้งด้วย อนึ่ง การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งจะต้องทำโดยประกาศก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอาจมีการเปลี่ยนแปลง ยุ่ม หรือรวมหน่วยเลือกตั้งในเวลาน้อยกว่า ๓๐ วันได้^{๖๑๗}

หน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยจะมีที่เลือกตั้ง ๑ แห่งซึ่งนายอำเภอเป็นผู้ประกาศระบุมที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยในท้องที่ก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เว้นแต่กรณีฉุกเฉินอาจประกาศเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าไม่เป็นการปลอดภัยหรือไม่เป็นการสะดวกในการใช้สิทธิ นายอำเภออาจประกาศระบุมที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งใดแต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียง^{๖๑๘}

ที่เลือกตั้ง กำหนดให้มีขนาดพอสมควรที่จะดำเนินการเลือกตั้งได้โดยสะดวก และในวันเลือกตั้งให้มีคูหาลงคะแนนจำนวน ๕ คูหาเป็นอย่างน้อย ถ้าหน่วยเลือกตั้งใดมีผู้เลือกตั้งเกิน ๑,๐๐๐ คน ให้มีคูหาเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้เลือกตั้งโดยถือเกณฑ์ ๒๐๐ คนต่อ ๑ คูหา^{๖๑๙}

๔.๔. เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการคะแนน และ เสมียนคะแนน

นายอำเภอจะเป็นผู้แต่งตั้งข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น เป็นเจ้าพนักงานผู้

^{๖๑๗}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๖.

^{๖๑๘}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๗.

^{๖๑๙}กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๒, ข้อ ๒ แก้ไขโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๑๔), ข้อ ๑.

ดำเนินการ เลือกตั้ง ประจำหน่วย เลือกตั้ง ซึ่ง มีหน้าที่กำหนดกฎหมายในการ รวบรวม และ นำ และ ดำเนิน การ เลือกตั้ง ^{๑๒๐}

นายอำเภอ จะ เป็นผู้ แต่งตั้ง คณะ กรรมการ ตรวจสอบ ประจำหน่วย เลือกตั้ง ทุกหน่วย ก่อน วัน เลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน ซึ่ง กรรมการ ตรวจสอบ แต่ละหน่วย เลือกตั้ง มี ๔ คน และ จะ แต่งตั้ง เสมียน คณะ ประจำหน่วย เลือกตั้ง อย่างน้อย ๑ คน นายอำเภอ มีอำนาจ ออกคถอน และ แต่งตั้ง ผู้นอกก่อน วัน เลือกตั้ง ได้ ผู้ที่จะ เป็น กรรมการ คณะ และ เสมียน คณะ จะ ต้อง แต่งตั้ง จาก ผู้ เลือกตั้ง ที่ มีความประพฤติดี สามารถ อ่าน และ เขียน หนังสือ ไทย ได้ ความ แต่งตั้ง ข้าราชการ ประจำ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี ข้าราชการ ส่วนท้องถิ่น ผู้สมัคร หรือ ตัวแทน ผู้สมัคร ผู้แทน พรรคการเมือง เป็น กรรมการ ตรวจสอบ ห้าม ไม่ ให้ แต่งตั้ง ผู้สมัคร ตัวแทน ผู้สมัคร หรือ พรรค การเมือง เป็น เสมียน คณะ ^{๑๒๑} ทั้งนี้ เพื่อให้ กรรมการ คณะ และ เสมียน คณะ เป็น กลาง ที่ สุด กรรมการ คณะ มี หน้าที่ รักษา ความสงบ เรียบร้อย ใน ที่ เลือกตั้ง เพื่อให้ การ เลือกตั้ง ดำเนิน ไป ได้ ใน การ ดำเนิน งาน คณะ กรรมการ คณะ ต้อง เลือก ประธาน ๑ คน ส่วน ใน การ ดำเนิน งาน ต้อง มี กรรมการ อย่างน้อย ๓ คน จึง เป็น องค์ คณะ ได้ ซึ่ง ถ้า มี กรรมการ ไม่ครบ ก็ ให้ กรรมการ ที่ อยู่ แต่งตั้ง ผู้มี คุณสมบัติ จะ เป็น กรรมการ ตรวจสอบ ได้ เป็น กรรมการ ตรวจสอบ จนกว่า กรรมการ ที่ แต่งตั้ง เติม จะ ปฏิบัติ หน้าที่ ได้ กรณี ไม่ มี กรรมการ ตรวจสอบ ใน นายอำเภอ หรือ เจ้าพนักงาน ผู้ ดำเนิน การ เลือกตั้ง ประจำหน่วย นั้น มีอำนาจ แต่งตั้ง บุคคล ซึ่งมี คุณสมบัติ เป็น กรรมการ ตรวจสอบ คณะ ได้ เป็น กรรมการ ตรวจสอบ และ ให้ กรรมการ ตรวจสอบ ดังกล่าว แต่งตั้ง กรรมการ ตรวจสอบ ตรวจสอบ อีก ๔ คน จนกว่า กรรมการ ที่ ตั้ง ไว้ จะ มา ปฏิบัติ หน้าที่ ได้ ^{๑๒๒}

^{๑๒๐}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๕, ๔๓.

^{๑๒๑}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๔๐วรรคแรก, มาตรา ๔๑.

^{๑๒๒}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๔๐วรรคสอง, สาม, สี่, ห้า และ มาตรา ๔๒, ๔๔, ๔๕.

๔.๕. ผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร

ผู้แทนพรรคการเมืองแต่ละพรรคและผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้งแต่ละคนมีสิทธิแต่งตั้ง
ผู้เลือกตั้ง เป็นผู้แทนประจำที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งใดแห่งละ ๑ คนโดยยื่นหนังสือแต่งตั้ง
นายอำเภอท้องที่ที่เลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๗ วันก่อนวันเลือกตั้ง นายอำเภอจะบันทึกรับทราบ
พร้อมกับลงวัน เดือน ปี ในหน้าหนังสือแต่งตั้งนำมอบแก่ผู้แทนเพื่อแสดงตนในวันเลือกตั้ง อนึ่ง
พรรคการเมืองหรือผู้สมัครมีสิทธิเพิกถอนผู้แทนที่แต่งตั้งได้โดยยื่นเป็นหนังสือถึงนายอำเภอ
ท้องที่ก่อนวันเลือกตั้งหรือยื่นต่อคณะกรรมการตรวจคะแนนในวันเลือกตั้ง ผู้แทนพรรคการเมือง
หรือผู้แทนผู้สมัคร มีอำนาจจากการดำเนินการเลือกตั้งและมีสิทธิหักวงเมื่อเห็นวาระกรรมการ
การตรวจคะแนนปฏิบัติการไม่ถูกต้องตามกฎหมายได้โดยยื่นเป็นหนังสือหักวงต่อประธานคณะกรรมการ
การตรวจคะแนนและให้คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยในข้อหักวงนั้น ^{๑๖๓}

๔.๖. การลงคะแนน การตรวจคะแนนและการรวมคะแนนการเลือกตั้ง

การลงคะแนนเลือกตั้งให้ใช้วิธีการทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งตามกฎหมายเกณฑ์และ
วิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงคือทำเครื่องหมายกากบาท(เบน) ลงในช่องทำเครื่องหมาย
โดยให้ทำเครื่องหมายได้ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาที่จะเลือกตั้งได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ^{๑๖๔}

การลงคะแนนให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๘.๐๐ น. - ๑๗.๐๐ น.
ผู้เลือกตั้งจะต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่เท่านั้น เว้นแต่เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ
เลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน เสมียนคะแนนและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบที่จะลงคะแนน

^{๑๖๓}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๘๖, ๘๗.

^{๑๖๔}กฎกระทรวง(พ.ศ. ๒๕๑๑)ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, ข้อ ๕ แก้ไขโดยกฎกระทรวงฉบับที่ ๓(พ.ศ. ๒๕๑๔) ข้อ ๒, และข้อ
๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒(๒๕๑๗) ข้อ ๓. ตามมาตรา ๘๕ แห่งพระราชบัญญัติเดิม.

ณ ที่หน่วยเลือกตั้งที่ประจำอยู่ได้^{๑๖๕} การมาใช้สิทธิจะต้องแสดงตนโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวอย่างอื่นที่ทางราชการออกให้^{๑๖๖} ได้ตรวจสอบเมื่อเห็นวาถูกต้อง กรรมการจะมอบบัตรเลือกตั้งเพื่อไปลงคะแนน กรณีมีข้อทักทวงกรรมการจะวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป อนึ่งถ้าไม่ประสงค์ลงคะแนนเมื่อรับบัตรไปแล้ว ให้คืนบัตรแก่กรรมการซึ่งจะบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ในกรณีนี้ บุคคลนั้นจะมาใช้สิทธิเลือกตั้งอีกไม่ได้^{๑๖๗}

ในระหว่าง เปิดการลงคะแนนห้ามไม่ให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็น เกี่ยว กับอุปสรรคในการลงคะแนนอันหลักเลียงไม่ได้และ กรณีนี้ห้ามนำบัตรออกจากหีบและปิดไว้ตาม เดิมโดยกระทำต่อหน้าผู้เลือกตั้งและบันทึกแสดง เหตุโดยมีผู้เลือกตั้ง ไม่น้อยกว่าสองคนรับรอง^{๑๖๘} เพื่อให้การเลือกตั้ง เป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม

การรวมคะแนนกระทำภายหลังปิดการลงคะแนนแล้ว ต้องนับคะแนนโดยเปิดเผยจนเสร็จ รวดเดียว ห้ามเลื่อนหรือประวิงการนับคะแนน เว้นแต่การการลงคะแนนหรือการนับคะแนนไม่อาจ กระทำได้เพราะ เกิดจลาจล อุทกภัยหรืออื่นๆ คณะกรรมการตรวจคะแนนอาจประกาศงดลง คะแนนหรือไม่นับคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งนั้นแล้วรายงานต่อนายอำเภอโดยด่วน การดังกล่าว

^{๑๖๕} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๐, ๕๑, ๕๓.

^{๑๖๖} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๖ และไปรคกฏ กฏกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ฉบับแก้ไข, ข้อ ๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗), ข้อ ๓. กำหนดหลักฐานต่างๆที่จะไปแสดงตนเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง

^{๑๖๗} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๕.

^{๑๖๘} พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๕.

ผู้ว่าราชการประจำศาลเลือกการลงคะแนนหรือนับคะแนนและกำหนดวันลงคะแนนใหม่ในหน่วย
เลือกตั้งนั้นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันทราบเหตุที่ส่งลงและต้องประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่
นอยกว่า ๗ วัน แต่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดยกของหน่วยเลือกตั้งทั้งคไจะไม่ทำให้ผลการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาในเขตเลือกตั้งนั้นเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการไม่ตองประกาศให้มีการลงคะแนน^{๑๒๘}

ก่อนประกาศผลคะแนน ห้ามมิให้กรรมการตรวจคะแนนหรือเสมียนคะแนนแจ้งให้ผู้ใด
ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่โกลงคะแนนไว้หรือทราบจำนวนคะแนนที่ได้ไว้กับผู้ใดหรือให้ทราบ
ว่าผู้ใดลงคะแนนหรือไม่^{๑๓๐} ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการรั่วหรือผิดพลาดในการเลือกตั้ง

การนับคะแนน บัตรเสียไม่ต้องนับเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใดๆซึ่งกำหนดไว้มีดังนี้ คือ^{๑๓๑}

- ๑. บัตรปลอม ก็บัตรเลือกตั้งที่มีไขของทางราชการจัดพิมพ์ขึ้นในการเลือกตั้ง
- ๒. บัตรที่ทำเครื่องหมายเกินกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือก

ตั้งนั้น เช่น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓ คนแต่ทำเครื่องหมายมา ๔ เครื่องหมาย ฯ

๓. บัตรที่มีใครทำเครื่องหมายไว้เลย แสดงว่าผู้มาใช้สิทธิไม่ประสงค์ใช้สิทธิ

เลือกตั้งแต่ไม่ต้องการให้ใครทราบจึงมารับบัตรเลือกตั้งแต่ไม่ทำเครื่องหมายไว้เลย

๔. บัตรที่พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร ทั้งนี้ เพราะปกติเจ้าหน้าที่จะจ่ายบัตรเลือกตั้ง
ให้เพียงฉบับเดียวฉะนั้นถ้ามีบัตรซ้อนกันมากกว่านั้นแสดงว่ามีการทุจริตเกิดขึ้น

๕. บัตรที่มีเครื่องหมายผิดหรือข้อความอื่นใดนอกจากกฎกระทรวง ทั้งนี้ เพราะการ
มีเครื่องหมายหรือสิ่งที่สัง เกตได้อย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดโดยชัดต่อหลักความลับในการ

^{๑๒๘}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๘๗ ทวิ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๘.

^{๑๓๐}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๘๖.

^{๑๓๑}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๕. และกฎหมาย, เรื่องเดิม,
หน้า ๑๒๘-๑๓๐ ประกอบ

เลือกตั้งทำให้ทราบว่ามีเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้ใครและเป็นช่องทางให้มีการลงคะแนน เพราะ
 อามีสินจ้าง โดยทำเครื่องหมายพิเศษไว้บนบัตรเลือกตั้ง

บัตรเลือกตั้งกล่าวจะไม่มีการนับเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด นายอำเภอจะเป็นผู้รักษาบัตร
 บัตรเลือกตั้งไว้มีกำหนด ๑ ปีเว้นแต่มีการคัดค้านหรือมีคดีต้องเก็บไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด
 นายอำเภอจะรายงานผลการเลือกตั้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อรวมคะแนนและประกาศผลต่อไป
 ผู้ที่ใดคะแนนมากตามลำดับเท่าจำนวนผู้แทนที่มีได้ในเขตนั้นจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง ถ้าหาก
 ใดคะแนนเท่ากันให้ใช้วิธีการจับฉลาก^{๑๓๖}

๔.๗. การคัดค้านการเลือกตั้ง

การคัดค้านการเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์จึงกำหนดว่า ภายใน
 ๓๐ วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัคร ผู้เลือกตั้ง พรรคการเมือง
 ซึ่งมีสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้น เห็นว่าการเลือกตั้งในเขตนั้นหรือบุคคลใดได้รับการ
 เลือกตั้งจากการเลือกตั้งมีข้อบกพร่องมีการเลือกตั้งกันใหม่ ให้นายอำเภอหรือศาลในเขตเลือกตั้งนั้น
 หรือศาลแพ่งในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณาคดีและพิพากษาคัดค้านต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้การ
 การเลือกตั้งเป็นไปบริสุทธิ์ ศาลฎีกาจะเป็นผู้พิจารณาจากสำนวนที่ศาลรับฟ้องเสนอมา^{๑๓๗}

๔.๘. ระเบียบข้อและกาหนดโทษ

เพื่อให้ประชาชนสามารถมาใช้สิทธิได้ทั่วถึงจึงกำหนดให้นายจ้างในพนักงานลูกจ้างมา
 ใช้สิทธิได้ซึ่งรวมถึงทบวงการเมืองรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรต่างๆของรัฐ ด้วย

^{๑๓๖}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕๘, ๖๐, ๖๑.

^{๑๓๗}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๖๒, ๖๓, ๖๔.

^{๑๓๘}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๕.

เมื่อมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งในท้องที่ใดแล้วก็มีให้นำมาตรา ๖
วรรคหนึ่งและสองแห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้าน
เมือง พ.ศ. ๒๕๐๓ มาใช้บังคับเพื่อให้มีการโฆษณาหาเสียงด้วยสิ่งพิมพ์แผ่นป้ายา ใดเว้นแต่เมื่อ
มีการประกาศระบุที่เลือกตั้งแล้วห้ามนำสิ่งพิมพ์ แผ่นป้าย มาโฆษณาในเขตบริเวณพล ๓๐ เมตร
ของที่เลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งห้ามจำหน่ายขายแจกหรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิด ห้ามบุคคลผู้ไม่มี
สัญชาติไทยกระทำการ เป็นคนหรือ โฆษกผู้สมัคร^{๑๓๕} ฤ็จะ เกี่ยวกันพนักงาน เจาหน้าที่ของกำเนิน
การเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ ยุติธรรมมิฉะนั้นต้องได้รับโทษตามกฎหมาย^{๑๓๖}

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔
ได้นำเอาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ มาใช้โดยอนุโลม
เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายการเลือกตั้งเฉพาะ การใช้โดยอนุโลมการใดที่เป็นหน้าที่ของผู้ว่าราชการ
จังหวัด นายอำเภอยอมเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หัวหน้าเขตตามลำดับ
จังหวัด อำเภอ ตำบลยอมหมายถึงกรุงเทพมหานคร เขต แขวง ตามลำดับด้วย

อนึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้แก้ไขกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ เพื่อให้มีความเหมาะสมมากขึ้นโดยตราเป็นกฎกระทรวง
ฉบับใหม่มีการแก้ไขเพื่อใช้เฉพาะกรณีดังนี้^{๑๓๗}

๑. บั้ตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้มีลักษณะ

^{๑๓๕}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๑๐-๑๔.

^{๑๓๖}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๒๕-๔๗. กำหนดโทษไว้.

^{๑๓๗}บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบกฎกระทรวงฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๑๔) ออกตามความ
ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ จากแฟ้มเอกสารของกอง
ปกครองและทะเบียน. กฎกระทรวงดังกล่าวประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๑๔.

แบบเดียวกับบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เว้นแต่เปลี่ยนชื่อบัตรในช่องทำเครื่องหมาย เป็น "บัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร" และ ให้ทำเครื่องหมายกากบาทไม่เกิน ๑ เครื่องหมายลงในบัตร เปลี่ยนจากผู้สมัคร เป็นคณะผู้สมัคร

๒. บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีขนาด เดียวและมีลักษณะ เหมือน บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่เปลี่ยนชื่อบัตร

๓. กรณีที่มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครในวัน เวลา และที่เลือกตั้งเดียวกัน ให้ดำเนินการคือ

(๑) จัดทำหีบบัตรเลือกตั้ง ๒ ใบเพื่อใส่บัตรเลือกตั้งคณะผู้สมัครผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครและบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยให้มีผู้หีบบัตรตรงกับ แถบสีของบัตรเลือกตั้งประเภทนั้น

(๒) ให้กรรมการตรวจคะแนนจ่ายบัตรเลือกตั้งให้กับผู้เลือกตั้ง ๒ ฉบับคือใช้ เลือกผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ๑ฉบับและเลือกสมาชิกสภากรุงเทพมหานครอีก ๑ ฉบับ

(๓) การลงคะแนน ผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการเลือกได้ ๑ คณะทำเครื่องหมายได้ไม่เกิน ๑ เครื่องหมาย ส่วนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครทำเครื่องหมายได้ไม่เกิน จำนวนสมาชิกสภาที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

(๔) การนับคะแนน เมื่อปิดการลงคะแนนแล้วให้นับคะแนนบัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครก่อนแจ้งจึงนับคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ตามีบัตรเลือกตั้งชนิดหีบให้สลักหลังแล้วนับคะแนนรวมกัน ประกาศผลพร้อมกัน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นกระจัดกระจายและ เกิดปัญหาในการปฏิบัติมาก เพื่อให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นต่างๆ เหมือนกัน มีความเหมาะสม อยู่รวมกัน เป็นหมวดหมู่ กรมการปกครอง จึงแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้ง ๗. แผนโดยคำสั่งที่ ๕๐๒/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๘ เสนอร่างกฎหมายต่อกระทรวง

มหาดไทยและกระทรวงมหาดไทยก็มีคำสั่งที่ ๓๓๘/๒๕๑๔ แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมาย
 วาควยการ เลือกตั้ง โดยมีหลักการที่สำคัญ เช่นประมวลกฎหมายเลือกตั้ง เป็นฉบับเดียว ให้จัดทำ
 บัญชีผู้เลือกตั้งจากทะเบียนราษฎรโดยตรง การกำหนดบัตรหรือเสียให้ชัดเจน กำหนดค่าใช้จ่าย
 ให้ออกให้เหมาะสมซึ่งกำลังพิจารณาอยู่ปัจจุบัน^{๑๓๕} ขณะนี้มีการแก้ไขกฎกระทรวงออกตามความ
 ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล
 รวม ๓ ฉบับเกี่ยวกับบัตรเลือกตั้งมีลักษณะเหมือนกันต่างเฉพาะชื่อบัตรมีข้อความต่างกัน การลง
 คะแนนให้ทำเครื่องหมายกากบาทเพียงอย่างเดียว ที่ลงคะแนนตามที่วางคูหาลงคะแนนต้องมี
 ฝาผนังหรือฉากทึบกัน คูหาต้องห่างจากฝาผนังอย่างน้อย ๑ เมตร^{๑๓๖}

นอกจากนี้ในการเลือกตั้งครั้งนี้ขอแตกต่างจากการเลือกตั้งครั้งอื่นดังนี้คือ

๑. จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย เนื่องจากหน่วยเลือกตั้งต่างๆของกรุงเทพมหานคร
 มีจำนวนผู้เลือกตั้งมากเพราะ เป็นเขตชุมชนมีประชากรหนาแน่น ดังนั้นเจ้าหน้าที่เพียง ๑๓คน
 ย่อมไม่เพียงพอ ผู้มาใช้สิทธิอาจไม่สะดวก ที่ประชุมผู้อำนวยการสำนักทุกสำนัก หัวหน้าเขตทุก
 เขตครั้งที่ ๑/๒๕๑๔ เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๔ จึงมีมติได้เพิ่มกรรมการเป็น ๗ คน เสมียน
 คะแนน ๔ คน แต่การเพิ่มกรรมการคะแนน เป็นการนิคมทมิฬยุติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๔๐ ดังนั้นในการเลือกตั้งครั้งนี้จึงเพิ่มได้เฉพาะเสมียนคะแนนทำให้แต่ละ
 หน่วยเลือกตั้งมีเจ้าหน้าที่ ๑๖ คนคือ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ๓ คน กรรมการคะแนน
 ๕ คน เสมียนคะแนน ๔ คน และเจ้าหน้าที่รักษาความสงบอีก ๓ คน^{๑๔๐}

^{๑๓๕} หนังสือกระทรวงมหาดไทยจำนวนมากที่ มท.๐๓๑๘/ว.๓๐๘ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม
 ๒๕๑๔, เรื่อง การแก้ไขกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ฯลฯ, จากปลัดกระทรวงมหาดไทยถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด.

^{๑๔๐} บันทึกผู้ช่วยเลือกตั้งกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๘๒๕๕ ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๔,
 เรื่อง จำนวนกรรมการตรวจคะแนนของหน่วยเลือกตั้ง, จาก ปลัดกรุงเทพมหานครถึงหัวหน้าเขต.

๒. กรณีหากมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งย้ายภูมิลำเนาจากเขตหนึ่งไปเขตอื่นในกรุงเทพฯหรือท้องถิ่นอื่นหลังจากวันสุดท้ายที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิขอเพิ่มชื่อ กรณีดังกล่าวผู้มีเลือกตั้งไม่ตองยื่นคำร้องขอถอนชื่อจากหน่วยเลือกตั้งเดิมและขอเพิ่มชื่อในหน่วยเลือกตั้งใหม่คงให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งเดิมที่มีชื่ออยู่ ๑๔๑

๓. การนับคะแนนในบัตรเลือกตั้งผู้ว่าและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ก่อนจนเสร็จจึงให้นับคะแนนในบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยยังไม่ประกาศผลการเลือกตั้งของผู้ว่าและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ถ้าพบบัตรเลือกตั้งอยู่ใต้หีบก็ให้นำมานับรวมกันให้ตรงกับประเภทของบัตรเลือกตั้ง โดยกรรมการจะสลักหลังและลงชื่อกำกับจึงจะนำผลการเลือกตั้งทั้งสองประกาศผลพร้อมกันและนำส่งศูนย์เลือกตั้งพร้อมกัน ๑๔๒

๔. ข้อปฏิบัติอื่นๆ เช่น ให้เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งผลัดเปลี่ยนกันไปใช้สิทธิที่หน่วยที่ตนมีชื่ออยู่ เพื่อป้องกันความสับสนแม้ว่ากฎหมายจะให้ลงคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งที่ประจำอยู่ได้ อนึ่งการติดประกาศให้เขตติดประกาศผู้สมัครทั้งสองประเภทแยกจากกันด้วย ฯลฯ ๑๔๓

๑๔๑ บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครควมมากที่ กทม.๐๓๐๗/๑๑๓๖ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การเพิ่มชื่อในบัญชีเลือกตั้ง, จากปลัดกรุงเทพมหานครถึงหัวหน้าเขตทุกเขต เพระจะการปฏิบัติคาม พรบ.ทะเบียนราษฎรและ พรบ.การเลือกตั้ง เป็นคนละส่วนกัน.

๑๔๒ กฎกระทรวงฉบับที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๑๘)ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๑๑. และดู บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครควมมากที่ กทม.๐๓๐๗/๑๐๖๔ ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การตรวจและรวมคะแนนเลือกตั้ง, จากปลัดกรุงเทพมหานครถึงหัวหน้าเขตทุกเขต. อนึ่ง เดิมเคยมีความคิดให้นับคะแนนพร้อมกันแต่เห็นว่าเกิดความสับสนผิดพลาดได้และประชาชนอาจสนใจในการนับคะแนนได้จึงไม่ใช้วิธีการนี้.

๑๔๓ บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๑๑๘๐ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๘ เรื่อง ขอบปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง, จากเลขาธิการศูนย์ฯถึงหัวหน้าเขตทุกเขต.